

บทที่ 6

บทบาทของหนังสือพิมพ์ทางนำ

ตลอดระยะเวลา 10 ปีในการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” นับตั้งแต่ พ.ศ. 2526 - 2535 พบว่าหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ได้แสดงบทบาทหน้าที่ต่อสังคมมุสลิมในลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. **บทบาทในการปกป้องหลักการอิสลามและสิทธิประโยชน์ของชาวมุสลิมในประเทศไทย** ตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน หนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ได้ทำหน้าที่เป็นปากเสียงให้กับสังคมมุสลิมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ หากเมื่อใดที่พี่น้องชาวมุสลิมไม่ได้รับความยุติธรรมถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพในด้านต่างๆ เช่น การปฏิบัติตามหลักการทางศาสนาการดำเนินวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลาม หรือการได้รับผลกระทบจากนโยบายการปกครองของทางรัฐบาล หนังสือพิมพ์ “ทางนำ” จะทำหน้าที่สะท้อนปัญหาออกมาตีแผ่ให้สังคมและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ เพื่อแก้ไขปัญหา

บทบาทของหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” นำต่อกรณีปัญหาสำคัญๆ ที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อสังคมมุสลิมในระดับกว้าง ซึ่งสะท้อนให้เห็นการทำหน้าที่เป็นตัวแทนปกป้องสิทธิประโยชน์ของชาวมุสลิมในประเทศไทยได้แก่

1.1 กรณีนโยบายการประดิษฐานพระพุทธรูป ในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศตาม นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อปี 2528 เพื่อถวายเป็นราชสักการะในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระชนมายุครบ 60 พรรษาในปี 2530 ได้ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกในการนับถือศาสนาของชาวไทยมุสลิมในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรมุสลิมอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น นโยบายดังกล่าวสร้างความบิบบัคนด้านจิตใจแก่ประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก เนื่องจากอิสลามถือว่าการกราบสักการะหรือการเข้าไปผูกพันใกล้ชิดกับรูปเคารพหรือรูปปั้นจำลองใดๆ เป็นความผิดมหันต์ถึงขั้นตักศาสนา

ดังนั้นเมื่อผู้บริหารโรงเรียนบ้านควนโดนจังหวัดสตูลได้นำพระพุทธรูปมาไว้ในโรงเรียน ซึ่งมีนักเรียนมุสลิมอยู่ถึง 85 % จึงทำให้ชาวสตูล 3 หมื่นคนชุมนุมเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหานี้

หนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ได้ทำหน้าที่ของสื่อสารมวลชนต่อกรณีนี้ทันทีที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้นโยบายที่ส่งผลกระทบต่อหลักการทางศาสนาด้วยการรายงานปฏิกริยาความเคลื่อนไหวคัดค้านนโยบายดังกล่าวทั้งจากประชาชนและกลุ่มองค์กรมุสลิมต่างๆ ตั้งแต่ระดับเอกชนในสังคมจนถึงระดับสูงสุดอย่างสำนักจุฬาราชมนตรี สู่ฝ่ายรัฐบาลให้ได้รับรู้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งส่งสัญญาณเตือนให้รัฐบาลตระหนักถึงปัญหาความขัดแย้งที่จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนหากไม่มีการทบทวนนโยบายที่กระทบต่อหลักการทางศาสนาเช่นนี้ผ่านทางบทบรรณาธิการเรื่อง “คำถามที่รอคำตอบจากกระทรวงศึกษาธิการ” (มิถุนายน 2528, ปีแรก) โดยชี้ให้เห็นว่าหลักการของศาสนาอิสลามที่มุสลิมยึดถือนั้นได้มีบัญญัติห้ามการมีรูปปั้นไว้ในเขตที่อยู่อาศัย หรือทำการเคารพกราบไหว้อย่างเด็ดขาด ถือเป็นความผิดร้ายแรงที่สุดถึงขั้นขาดจากสภาพการเป็นมุสลิม และนโยบายนี้ก็ยิ่งส่งผลให้ผู้ปกครองนักเรียนมุสลิมมีความหวาดวิตกว่าเด็กของตนจะถูกยึดเยียดค่านิยม หรือความรู้ที่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลามตามมา ซึ่งเป็นผลเสียแก่นโยบายของชาติที่ต้องการขยายการศึกษาให้กว้างขวางมากที่สุดในทุกพื้นที่ของประเทศ

... จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่กระทรวงศึกษาธิการจะต้องทบทวนนโยบายนี้เสียใหม่และหาวิธีระงับโดยเร็วที่สุด เพราะนอกจากจะแสดงถึงการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญที่ให้สิทธิเสรีภาพและความคุ้มครองแก่ประชาชนที่ปฏิบัติตามหลักการศาสนาแล้ว ยังจะเป็นการเสริมสร้างสามัคคีธรรมให้เกิดขึ้นในแผ่นดินนี้ที่ทุกศาสนิกมีความรักและห่วงใยซึ่งชีวิตอีกด้วย ...

หนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ได้ทำหน้าที่ปกป้องหลักการอิสลามร่วมกับชาวไทยมุสลิมต่อไปอีกด้วยการแสดงจุดยืนคัดค้านนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการอย่างถึงที่สุด ดังจะเห็นได้จากข้อความบางตอน ในบทบรรณาธิการเรื่อง “พรรคประชาธิปไตยต้องรีบแก้ไขด่วน ปัญหาตั้งพระพุทธรูป ร.ร. ใต้” (พฤศจิกายน 2528, ปีหลัง) ว่า

... นโยบายของรัฐอันเกี่ยวกับศาสนานั้นผู้รับผิดชอบต้องพิจารณาสั่งการให้รอบคอบ เพราะประเทศไทยประกอบไปด้วยศาสนิกอื่นจำนวนมาก การกำหนดนโยบายที่เอนเอียงในทางศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อความศรัทธาของอีกศาสนา

หนึ่ง โดยเฉพาะมุสลิม มีหลักการธำในคำสอนและการปฏิบัติตนตามหลักการศาสนาอย่างเคร่งครัด ย่อมรู้สึกอ่อนไหวต่อการกำหนดนโยบายที่ล่อแหลมเช่นนี้

ถ้าหากรัฐบาลยังนิ่งเฉยและคิดว่านโยบายเช่นนี้เป็นเรื่องเล็กน้อยก็หวาดหวั่นเหลือเกินว่าปัญหาความขัดแย้งในเรื่องของศาสนานั้นจะลุกลามบานปลายจนยากแก่การแก้ไขและบั่นทอนความมั่นคงของประเทศชาติในที่สุด

เป็นที่แน่นอนว่าประเทศมุสลิมทั่วโลกกำลังจับตากลุ่มมุสลิมที่อยู่ในประเทศอื่นๆ ที่มีใช้ประเทศมุสลิม ดังนั้นถ้าหากรัฐบาลภายใต้การนำของพรรคประชาธิปัตย์กระทำการอันใดที่เป็นเรื่องพิสดารว่าไม่มีความจริงใจต่อชนมุสลิม ก็จะทำให้ภาพพจน์ของประเทศไทยในสายตาโลกมุสลิมติดลบและยากที่จะแก้ไขหรือสร้างภาพพจน์ให้ดีขึ้นมาได้

การเคลื่อนไหวของชาวไทยมุสลิมในเรื่องของศาสนาถือเป็นหน้าที่และเป็นความบริสุทธิ์อย่างหนึ่ง ดังนั้นจึงขอเรียกร้องมายังกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ไม่ว่าจะสังกัดพรรคการเมือง หรือไม่ก็ตามอย่าได้ฉกฉวยโอกาสจากการเคลื่อนไหวของพี่น้องมุสลิมเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว การสนับสนุนพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใดถือเป็นสิทธิส่วนบุคคล แต่ถ้าหากว่าพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองใดที่มีพฤติกรรมส่อให้เห็นถึงการต่อต้านหรือทำลายล้างอิสลามแล้วมุสลิมทั้งประเทศก็พร้อมลุกขึ้นต่อสู้เพื่อปกป้องอิสลาม

ทัศนะของหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ข้างต้นสะท้อนให้เห็นการทำหน้าที่เป็นปากเสียงแทนพี่น้องมุสลิมในการพิทักษ์สิทธิของตน ด้วยการแสดงความคิดเห็น วิพากษ์ วิจารณ์รัฐบาลอย่างหาญกล้าด้วยลีลาการเขียนอันเฉียบคม เพื่อผดุงไว้ซึ่งความชอบธรรมตามสิทธิที่ประชาชนพึงได้รับในการนับถือศาสนา นอกเหนือจากการทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว หนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ยังมีบทบาทในฐานะเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นอันหลากหลาย จากประชาชนทั้งในรูปของบทสัมภาษณ์ บรรณานุกรม บทความที่ผู้อ่านส่งมา เพื่อสะท้อนความรู้สึกของชาวไทยมุสลิมที่ได้รับผลกระทบจากอำนาจการปกครองของรัฐ บทความเรื่อง “อย่าเอาศาสนามาแบ่งแยกชนในชาติ” โดย ยะฮ์ยิบ ท่วมประถม (ตุลาคม 2528, ปักษ์แรก:15) สะท้อนความรู้สึกได้ชัดเจน ดังจะเห็นได้จากข้อความตอนหนึ่งที่ว่า

เวลานี้สังคมมุสลิมกำลังได้รับความคับแค้นใจ ลูกหลานมุสลิมจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ในหลักการของศาสนาพุทธ ซึ่งหัวใจของเขาไม่มีความเลื่อมใสศรัทธา เขาวชนมุสลิมต้องศึกษาในโรงเรียนที่ติดตั้งพระพุทธรูปไว้ทั่วบริเวณแม้แต่ในชั้นเรียน ทำคล้ายกับว่าศาสนาพุทธเท่านั้นที่ชาวไทยพึงศรัทธาเลื่อมใส หากใครที่ไม่ได้รับถือศาสนาไม่ใช่คนไทย . . .

การแสดงความรักผิดชอบที่มีต่อสังคมในกรณีดังกล่าวนี้ นอกเหนือจากการแสดงออกด้วยการแสดงความคิดเห็น และการรายงานข่าวสารอย่างจริงจังแล้ว สิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ปกป้องหลักการอิสลามก็คือ การนำเสนอข่าวสารทั้งในรูปของข่าวและบทความอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่เกิดเหตุการณ์ ดังรายละเอียดของความถี่ในการนำเสนอต่อไปนี้คือ

เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2528 ปีแรก

ข่าว : สั่งตั้ง "พระพุทธรูป" ประจำ ครบทุกโรงเรียนได้ในปีนี้
 บทบรรณาธิการ : คำถามที่รอคำตอบจากกระทรวงศึกษาธิการ

เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2528 ปีครึ่งหลัง

ข่าว : ศึกษา ออกหนังสือระงับตั้งพระพุทธรูปโรงเรียนได้
 บทบรรณาธิการ : จากตั้ง "พระพุทธรูป" ถึง "มือที่สาม"

เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2528 ปีครึ่งหลัง

ข่าว : โยนลูกข้าราชการท้องถิ่นเข้าใจผิดตั้งพระพุทธรูปพร.ได้
 สัมภาษณ์ : นานาพรรคนะ
 บทความ : เอาชีวิตออกไป

เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2528 ปีแรก

ข่าว : ศอ.บต.ยัน ร.ร.มุสลิมไม่ต้องตั้งพระพุทธรูป

เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2528 ปีภษหลัง

ข่าว : จุฬาลงกรณ์ ร.ร.ได้ ตั้งพระพุทธรูปหวั่นมีปัญหา

บทรายงาน : คำแถลงการณ์ของจุฬาราชมนตรี

บทความ : เจร็ดเหล่านั้นที่ปักชำได้

เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2528 ปีภษแรก

บทความ : อย่าเอาศาสนาแบ่งแยกชนในชาติ

เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2528 ปีภษแรก

ข่าว : สตุลประท้วงระอุตั้งพระพุทธรูป

เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2528 ปีภษหลัง

ข่าว : จุฬาลงกรณ์ ปรชชธิปัตย์ ตั้งพระพุทธรูปร.ร.ได้

บทบรรณาธิการ : พรรคปรชชธิปัตย์ต้องรีบแก้ไขด่วน ปัญหาตั้งพระพุทธรูปร.ร. ได้

บทรายงาน : การแถลงข่าวของจุฬาราชมนตรีต่อกรณีการตั้งพระพุทธรูปใน

จังหวัดชายแดนภาคใต้

: ลำดับเหตุการณ์กรณีการตั้งพระพุทธรูป

: ชี้แจงรายละเอียดการเข้าพบเจรจาระหว่างตัวแทนมุสลิมกับรัฐ

มนตรีกระทรวงศึกษาธิการ

: แถลงการณ์ของจุฬาราชมนตรี

เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2528

ข่าว : แม่ทัพภาค 4 รับแก้ปัญหา ประท้วงตั้งพระพุทธรูปสตูล
 : สักร.ร. จระเข้ขบ ย้ายพระพุทธรูปติดป้ายเตือนใจ
 บทบรรณาธิการ : บทบาทของท่านศาสดากับเหตุปัจจุบันที่มุสลิมต้องสานต่อ
 บทความ : เจวิดกับบทพิสูจน์ศรัทธา

เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2529

บทความ : ลู่ทางที่สร้างสรรค์

จากการแสดงบทบาทความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์ "ทางนำ" ด้วยการเฝ้าติดตามรายงานเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง เป็นสื่อกลางในการสะท้อนปัญหา และแสดงความคิดเห็นจากประชาชนสู่รัฐบาล ประกอบกับการเคลื่อนไหวคัดค้านจากมวลชน กลุ่มองค์กรในสังคมอย่างจริงจัง เป็นผลให้นโยบายนี้ได้รับการผ่อนผันในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ในที่สุด

1.2 ปัญหาการถูกลิดรอนสิทธิของสตรีไทยมุสลิมในการแต่งกายตามบทบัญญัติของศาสนาที่เรียกว่า "ฮิญาบ" ปัญหาดังกล่าวนี้ดำรงอยู่ในสังคมไทยเป็นเวลาร่วม 10 ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2527 และได้คลี่คลายลงเมื่อต้น พ.ศ. 2536

ภายหลังการปฏิวัติอิสลามในประเทศอิหร่านสำเร็จ เมื่อ พ.ศ. 2522 ส่งผลให้มุสลิมมีการตื่นตัว และหันกลับไปสู่เอกลักษณ์อิสลามแพร่หลายขึ้นทั่วโลกมุสลิม รวมถึงสังคมมุสลิมไทยด้วย มุสลิมในเมืองไทยสนใจศึกษาอิสลาม และพยายามที่จะดำเนินชีวิตไปตามแนวทางอิสลามอย่างเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งแต่เดิมคนทั่วไปได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีความเข้าใจว่าอิสลามเป็นเรื่องของการปฏิบัติพิธีกรรมอย่างเดียว ผลพวงจากความเข้าใจในหลักการอิสลาม ส่วนหนึ่งเห็นได้ชัดจาก กระแสการตื่นตัวที่จะแต่งกายตามบทบัญญัติทางศาสนาของสตรีไทยมุสลิม ทว่าความประสงค์ดังกล่าวไม่ได้เป็นไปอย่างเสรีตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ม.4,5 และ 25 รับรองไว้

เหตุการณ์สะท้อนความรู้สึกมุสลิมเริ่มขึ้นเมื่อต้นปี พ.ศ. 2527 ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร กรณีให้อาจารย์สตรีออกจากราชการในขณะทดลองปฏิบัติราชการ โดยระบุเหตุผลเพียงสั้นๆ ว่า "ไม่ควรให้รับราชการต่อไป" สาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ อาจารย์สตรีนั้นแต่งกายคลุมเครือ (ฮิญาบ) ในขณะทดลองปฏิบัติราชการ (ทางนำ , เมษายน 2527: 1) หลังจากนั้นเหตุการณ์ในลักษณะเดียวกันนี้ก็เกิดขึ้นซ้ำอีกในสถานที่ราชการและสถานศึกษา

กันยายน 2529 ความขัดแย้งเริ่มรุนแรงขึ้น เมื่อศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) มีคำสั่งด่วนมากที่ มท. 1503/330 ลงวันที่ 10 กันยายน 2529 ถึงผู้ว่ายะลา เรื่องการแต่งกายของนักศึกษา ข้าราชการไทยมุสลิมตอนหนึ่งความว่า

...ศูนย์ฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า การแต่งกายตามหลักศาสนาอิสลามนั้น มีบัญญัติอยู่ในอัลกุรอานจริง แต่ขัดกับการแต่งกายของข้าราชการและนักศึกษา ซึ่งมีระเบียบและกฎหมายบัญญัติบังคับไว้เช่นกัน หากข้าราชการและนักศึกษาในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (นราธิวาส ปัตตานี ยะลา และสตูล) จะแต่งกายตามหลักศาสนาอิสลามนั้น นอกจากจะเป็นการกระทำที่ผิดระเบียบวินัยแล้ว อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่ง ของความขัดแย้งภายในชาติ ทางการเมืองและสังคมจิตวิทยา ซึ่งเป็นเงื่อนไขสงคราม ก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดีต่อความมั่นคงของประเทศชาติได้ . . .

หน่วยงานราชการหลายแห่งได้สนองตอบต่อนโยบายดังกล่าว เป็นผลให้สตรีไทยมุสลิมได้รับผลกระทบอย่างมาก สร้างความกดดันต่อสังคมมุสลิมยิ่งขึ้น ส.ส. มุสลิม 9 คน ได้ร้องเรียนต่อรัฐมนตรีมหาดไทย เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จนกระทั่งรัฐมนตรีมหาดไทยได้สั่งการผ่อนปรนให้แก่สตรีไทยมุสลิมแต่งกายตามหลักการอิสลามได้

อย่างไรก็ตามวิกฤตฮิญาบได้ปะทุขึ้นอีกในปี 2530 เมื่อนักศึกษาวิทยาลัยครูยะลาที่แต่งกายตามความศรัทธาถูกสั่งห้ามไม่ให้เข้าเรียน ด้วยเหตุผลเรื่องแต่งกายผิดระเบียบวิทยาลัย ความกดดันครั้งนี้นำไปสู่การชุมนุมประท้วงของชาวไทยมุสลิมราว 2 หมื่นคน เป็นเวลา 3 เดือน ในที่สุดปัญหาได้รับการผ่อนปรน เมื่อ ส.ส. มุสลิมได้ยื่นหนังสือถึงรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อ 7 มกราคม 2531 โดยให้เหตุผลว่า ควรใช้หลักรัฐศาสตร์ เพื่อไม่ให้เหตุการณ์ลุกลามใหญ่โต

ปี 2532 เกิดปัญหาสตรีที่คลุมฮิญาบ ไม่สามารถถ่ายรูปติดบัตรประชาชนได้ เนื่องจาก

กระทรวงมหาดไทยมีเงื่อนไขให้ถอดผ้าคลุมศีรษะถ่ายรูป จึงจะทำบัตรประชาชนได้ เป็นผลให้สตรีมุสลิมหลายคนไม่มีบัตรประชาชน จากสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดการก่อตั้งกลุ่มทำงานในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานขึ้น โดยมีการรณรงค์ และดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาทั้งภาครัฐและเอกชน จนกระทั่งปี 2535 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจากรัฐบาล แต่งตั้งมาสู่รัฐบาลประชาธิปไตย ส.ส.มุสลิมคือ นายเด่น โต๊ะมีนา ได้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยปัญหาเรื่องนี้จึงยุติลงด้วยการที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยอนุมัติให้สตรีมุสลิมคลุมฮิญาบถ่ายรูปติดบัตรประชาชนได้

วิกฤติฮิญาบที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลา 10 ปีนี้ สร้างความกระทบกระเทือนต่อสังคมมุสลิมเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการแสดงออกของอำนาจรัฐที่ลิดรอนสิทธิในการนับถือศาสนาของประชาชนด้วยความหวาดระแวงว่าจะกระทบต่อความมั่นคงของชาติ

บทบาทของหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ในการเป็นตัวแทนเรียกร้องสิทธิเสรีภาพต่อกรณีการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมนั้นนับว่ามีความโดดเด่นชัดเจนในการทำหน้าที่ของสื่อสารมวลชนเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ได้ติดตามสถานการณ์ รายงานปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอด 10 ปีในการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ เป็นตัวแทนสะท้อนความรู้สึกเจ็บปวดที่สังคมมุสลิมได้รับจากรัฐบาลไทยอย่างจริงจัง ผ่านทางบทบรรณาธิการประจำเดือนสิงหาคม 2529 เรื่อง “เรียกหาความเป็นธรรมในสังคมไทย” ตอนหนึ่ง ความว่า

... มันไม่ใช่สิ่งง่ายๆ เลยที่จะสร้างแรงศรัทธาต่อสิ่งใดสักอย่าง แล้วกลับมีบุคคลอื่นมายืนขวางทางอยู่พร้อมทั้งปัดเรากระเด็นออกจากทางเส้นนั้น บุคคลคนนั้นควรพิจารณาตัวเองว่าท่านกำลังลิดรอนสิทธิเสรีภาพที่คนทั้งโลกกำลังเรียกหาหรือเปล่า ในฐานะที่ท่านอยู่ในระบบประชาธิปไตย ในแดนที่มีอารยธรรมที่เรียกว่าเจริญ แต่การกระทำของท่านกลับไปขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตราที่ 25 เสียแล้ว . . .

... ไม่ว่าท่านจะเป็นใครนับถือศาสนาอะไรก็ตาม ถ้าท่านหันมายึดหลักธรรมและเคร่งครัดในการนับถือศาสนาของท่านแล้วไซ้ ท่านก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่จะตั้งสังคมที่กำลังตกต่ำอยู่ในขณะนี้ขึ้นมาเห็นแสงธรรมะ และก็สร้างความสมัคสมานพร้อมทั้งจะเกิดความสามัคคีในฐานะคนในชาติเดียวกัน เราและพี่น้องมุสลิมทุกคนไม่ได้เกิดในประเทศอื่น พ่อแม่ ปู่ย่า

ตายาย ของเราก็เกิดในแผ่นดินนี้ และคงจะต้องตายรวมทั้งฝังบนมาตุภูมินี้ด้วยถ้าเป็น
ความประสงค์ของเอกราช(ช.บ.) . . .

. . . ขอร้องอย่าแยกเราออกจากแผ่นดินนี้เลย ถ้าสิ่งที่ท่านเห็นเราทำ เราแต่งกายแบบนี้
แล้วเราเป็นคนแปลกประหลาดไม่เหมือนคนในชาตินี้ เราเจ็บปวดเพียงใดที่พยายามทำใน
สิ่งที่ศาสนาบัญญัติแต่ถูกขัดขวาง เราถูกสร้างจากพระผู้สร้างของเรา แล้วพระองค์ทรงตรัส
ให้เราทำ เรานี้จะละเลยคำสั่งของพระองค์กระนั้นหรือ

ข้อความดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นความเป็นหนังสือพิมพ์ฝีปากกล้า วิพากษ์วิจารณ์
ความไม่ชอบธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างตรงไปตรงมา เพื่อปกป้องเสรีภาพในการนับถือศาสนา
ตามรัฐธรรมนูญของประชาชนชาวไทยมุสลิม

นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ยังได้แสดงจุดยืนเรียกร้องให้ทางการแก้ไข
ปัญหาให้ลุ่สว่างเด็ดขาด ดังจะเห็นได้จากข้อความบางส่วนในบทบรรณาธิการเรื่อง “อย่าถือถือสิ
แก้ไขปัญหาของชาติ “ (15 กุมภาพันธ์, 2531: 10) ว่า

. . . จริงอยู่แม้กฎระเบียบมีความสำคัญต่อสถาบันการศึกษาแต่ถ้าหากอนุโลมให้กับ
ความจำเป็นของประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นที่มีข้อจำกัดด้านศาสนาแต่ต้องส่งบุตรหลาน
เข้าเรียนก็ควรปฏิบัติได้เพราะมิได้สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นภายในสถาบันการศึกษาแต่
ประการใดกลับเป็นการสร้างภาพพจน์ของสถาบันการศึกษานั้นๆ ให้เป็นที่ยอมรับของมวล
ชนในพื้นที่จะสนองตอบนโยบายการให้การศึกษาของรัฐบาลมากยิ่งขึ้น

การแก้ปัญหาวิกฤติฮิญาบดังกล่าวควรที่รัฐจักต้องทบทวนแล้วกำหนดเป็นนโยบายเด่น
ชัดที่เอื้ออำนวยให้ชนต่างศาสนิกอยู่ร่วมกันอย่างเคารพในเงื่อนไขเฉพาะของแต่ละกลุ่มชน
อันจะเป็นการประกาศให้โลกมุสลิมที่กำลังจับตามองกรณีว่ารัฐได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่

ประชาชนไทยทุกหมู่เหล่าอย่างแท้จริง มิใช่การใช้สิทธิเอาชนะกันโดยขาดความเคารพใน
รัฐธรรมนูญของชาติแต่ประการใด

และบางตอนจากบทบรรณาธิการเรื่อง “ จากมหาดไทยถึง ศอ.บต.” (พฤศจิกายน, 2529: 3) ความว่า

...อย่างไรก็ตาม เพื่อมิให้เกิดปัญหาลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นอีก จึงควรที่กระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่สื่อยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรถึงผู้ว่าราชการจังหวัดสอดส่องการทำงาน ของข้าราชการที่ปฏิบัติต่อมุสลิมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะ ศอ.บต. ในฐานะผู้รับผิดชอบ จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีบังคับอย่างยิ่งที่จะออกกฎหรือระเบียบใดๆ ก็ตามอันขัดต่อหลักปฏิบัติของอิสลามิกชนที่ดี ถ้ากระทำได้เช่นนี้ก็จะเป็นการปิดกั้นการเกิดเงื่อนไข สงครามอย่างแท้จริง . . .

นอกเหนือจากการทำหน้าที่ของสื่อสารมวลชนในประเด็นดังกล่าวข้างต้นแล้ว เนื้อหาที่ นำเสนอในหนังสือพิมพ์ ซึ่งอยู่ในรูปของบทความ บทวิเคราะห์ บทรายงาน การให้ข้อมูลเบื้องต้น เบื้องหลังข่าว สะท้อนให้เห็นความพยายามที่จะมีส่วนช่วยแก้ปัญหาอย่างสันติ ด้วยการให้ข้อมูล ซึ่งเป็นเหตุผลของการแต่งกายตามหลักการศาสนา อันเป็นการสร้างความเข้าใจกับฝ่ายปกครองวิ เคารห์หาสาเหตุแห่งความขัดแย้ง รวมถึงข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา ดังจะเห็นได้จากบทความ เรื่อง “การแต่งกายของสตรีไทยมุสลิม: ปัญหาความขัดแย้งที่ควรแก้ไขให้ลุล่วง” (อารีฟีน เทพ ลักษณ์, 2531 : 11,18-19) ซึ่งผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่า การแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมนั้น ถูกบัญญัติ ไว้ในคัมภีร์กุรอาน ซึ่งเป็นหน้าที่ของอิสลามิกชนที่จะต้องยึดและปฏิบัติตามโดยปราศจากข้อโต้แย้ง พร้อมทั้งเสนอทางออกในการแก้ปัญหาว่า การผ่อนปรนมิใช่การแก้ปัญหาที่ถาวร หากแต่เป็น เพียงนโยบายทางรัฐศาสตร์ที่ต้องการชะลอปัญหาต่างๆไว้ก่อนเท่านั้น และไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ในระยะยาว

... จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องให้หลักนิติศาสตร์เข้ามาแก้ไขปัญหาควบคู่กันไป โดยทุก ฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องประสานงานร่วมมือกันอย่างจริงจังและจริงใจและผู้ที่ควรได้รับ เกียรติสูงสุดและเป็นแกนกลางแก้ปัญหาให้ประชาชนในคราวนี้คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเองการแก้ไขปัญหาคือการผลักดันให้กระทรวงต่างๆ แก้ไข หรือเพิ่มเติมระเบียบเกี่ยวกับการแต่งกายของสตรีไทยมุสลิมและที่สำคัญยิ่งจะต้องให้ กระทรวงศึกษาธิการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบการแต่งกายของนักเรียน นักศึกษาในสถาน ศึกษาให้ครอบคลุมถึงและให้สิทธิในการแต่งกายตามศาสนบัญญัติและให้กระทรวงเป็นผู้

กำหนดสีต่างๆของเครื่องแบบให้แต่ละโรงเรียนเลือกใช้สีเดียวกันในสถานศึกษาหนึ่งๆ
ปัญหา ก็ได้รับการแก้ไขอย่างถาวรสืบไป

การทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ต่อการปกป้องสิทธิประโยชน์ของชาวไทยมุสลิมนั้น แม้ว่าจะเต็มไปด้วยประเด็นของความขัดแย้งก็ตาม แต่เมื่อสถานการณ์ต่างๆ ได้รับการแก้ไขผ่อนปรน หนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ก็จะนำเสนอในทางสร้างสรรค์มาเสนอ เพื่อเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย เช่น ภาพของสตรีมุสลิมในชุดฮิญาบ ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่ในสถานที่ราชการและสถานศึกษา (เมษายน 2532) รวมถึงการกล่าวชมเชยการตัดสินใจที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาของพลเอกประจวบ สุนทรางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ที่มีคำสั่งอนุโลมให้ข้าราชการมุสลิมแต่งกายตามหลักการศาสนาอิสลามเข้าปฏิบัติงานในสถานที่ราชการได้โดยมิต้องสวมเครื่องแบบข้าราชการแต่อย่างใดว่า

การตัดสินใจของเจ้ากระทรวงมหาดไทยต่อกรณีนี้ นับเป็นสิ่งถูกต้องชอบธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากเป็นการแสดงถึงการเอาใจใส่ต่อปัญหาพี่น้องร่วมชาติในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้วยังเป็นการป้องกันมิให้ผู้ไม่ประสงค์ดีถือเป็นชนวนก่อเหตุร้ายอันอาจกระทบความมั่นคงของชาติได้ (บทนำ พศจิกายน, 2529: 3)

จากบทบาทของหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ตามที่กล่าวอ้างมาแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่าหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ได้ทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในประเด็นของความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับรัฐบาล โดยยึดถือความถูกต้องชอบธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีของประชาชนชาวไทยเป็นหลัก ทำหน้าที่ที่แสดงออกต่อประเด็นปัญหาเป็นไปอย่างเด็ดเดี่ยว กล้าหาญ ทั้งดิ่งการปกครองของรัฐบาลอย่างตรงไปตรงมา ด้วยหลักเหตุผล ปราศจากการนำเสนอข่าวสารแบบเร้าอารมณ์ ให้เกิดความแตกแยกของคนในสังคม

2. บทบาทในการเผยแพร่หลักการอิสลาม

จากการวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพิมพ์ "ทางนำ" พบว่า หน้าที่หลักสำคัญประการหนึ่งของหนังสือพิมพ์ "ทางนำ" คือ การเผยแพร่หลักการอิสลาม

2.1 หลักการของอิสลามมีองค์ประกอบหลัก 2 ประการคือ

2.1.1 โองการของพระเจ้า (ภาษาอาหรับเรียกนามของพระเจ้าว่า "อัลลอฮ์" (ช.บ.) ถ่ายทอดผ่านทางศาสดามุฮัมมัด(คือล) ซึ่งเป็นมนุษย์ โองการนี้เรียกว่า "อัล-กูรออัน" (ชื่อคำภีร์)

2.1.2 คำพูดของท่านศาสดามุฮัมมัดเองเรียกว่า "อัล-หะดีษ" และแบบอย่างการปฏิบัติของท่านเรียกว่า "อัล-สุนนะฮ์"

จาก 2 องค์ประกอบข้างต้น คือข้อประมวลอันเป็นที่มาแห่งหลักการของอิสลาม ซึ่งเป็นทั้งศาสนา การเมือง หลักการเศรษฐกิจ การพาณิชย์ สังคม วัฒนธรรม จริยธรรม การศึกษา วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งมุสลิมจะไม่นิยมเรียกอิสลามว่า ศาสนาเพียงอย่างเดียว เพราะถ้าจะตีความหมายของอิสลามแล้ว อิสลามคือ ระเบียบแห่งชีวิต(Code of Life) (ทางนำ21 ธันวาคม, 2526: 9)

อย่างไรก็ตาม มุสลิมซึ่งมีความศรัทธาต่อพระเจ้าในบางคน บางกลุ่ม ยังขาดการศึกษาอิสลามอย่างเป็นระบบ จึงทำให้เกิดการละเลย ย่อหย่อนต่อหลักการอิสลาม โดยยึดถืออิสลามเพียงการเป็นที่พึ่งทางใจ หรือการปฏิบัติพิธีกรรมเท่านั้น ตรงกันข้ามมุสลิมผู้พัฒนาการเรียนรู้อิสลามก็มีความพยายามที่จะนำสังขรณ์อิสลามมาใช้ในชีวิต และเผยแพร่สู่สังคมส่วนรวม เพราะเชื่อมั่นว่า อิสลามคือระบบที่นำมาซึ่งความสงบ สันติ และเสมอภาคในสังคม

การเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการอิสลามปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปในสังคมมุสลิม การบรรยายธรรมในมัสยิด การศึกษาในโรงเรียนสอนศาสนา คณะเผยแพร่ศาสนา หนังสือ ตำรา วิชาการ รวมถึงสื่อสารมวลชนมุสลิม ทั้งนี้เพราะอิสลามถือเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนในการประกาศสังขรณ์อิสลาม

กล่าวสำหรับหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” นอกเหนือจากการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการเป็นแหล่งข่าวสาร และเป็นปากเสียงของชาวไทยมุสลิมแล้ว ยังคงทำหน้าที่ในการเผยแพร่หลักการอิสลามพร้อมกันไปด้วย

2.2 การเผยแพร่หลักการอิสลามของหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ในระยะเวลา 10 ปี แสดงออกในลักษณะต่อไปนี้คือ

2.2.1 เสนอโดยตรง

2.2.2 เสนอโดยเทียบเคียงกับสถานการณ์

เสนอโดยตรง หมายถึง การนำเสนอหลักการของอิสลามในเรื่องต่างๆ แต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้หยิบยกหรือเทียบเคียงกับสถานการณ์ที่เป็นข่าว หรือเป็นปัญหาของสังคม แสดงออกในรูปของบทความ ข้อเขียน คอลัมน์ประจำที่หนังสือพิมพ์จัดไว้ รวมทั้งบทความที่ผู้อ่านส่งมา วัตถุประสงค์สำหรับการเผยแพร่แบบโดยตรงนี้ดูเหมือนจะเป็นไปเพื่อถ่ายทอดความรู้ผู้อ่านในสังคม และสืบทอดคำสอนของอิสลามให้ดำรงอยู่กับคนรุ่นต่อไป

การนำเสนอหลักการอิสลามในหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” สามารถจัดหมวดหมู่ได้ดังนี้

1. อิสลามกับศาสตร์ต่างๆ ในส่วนนี้จะเป็นการบอกกล่าวให้ทราบว่าอิสลามได้กำหนดหลักการตลอดจนแนวทางในกิจกรรมแขนงต่างๆ ไว้อย่างไร เพื่ออะไร และสามารถนำมาปฏิบัติหรือแก้ไขปัญหาได้อย่างไร หัวข้อที่นำเสนอเช่น อิสลามกับการปกครอง ระบบเศรษฐกิจในอิสลาม กฎหมายอิสลาม กีฬาในทรรศนะของอิสลาม อิสลามกับวิทยาศาสตร์ เป็นต้น เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่หลักการอิสลามโดยตรง จะเห็นได้จากบางตอนของตัวอย่างบทความเรื่อง “จุดกำเนิดมนุษย์ วิทยาการที่ถูกบันทึกในอัล-กุรอาน” (กันยายน 2529: 16) ความว่า

“หลังจากนั้นเราได้บันดาลเขา(มนุษย์ลูกหลานเผ่าพันธุ์อาดัม) ให้เป็นน้ำอสุจิในที่พักอันมั่นคง(มดลูก)” (อัลกุรอาน 23:13)

วิทยาศาสตร์การแพทย์พิสูจน์ว่า การปฏิสนธิเกิดขึ้น โดยเชื้ออสุจิของผู้ชายได้เข้าไปผสมกับไข่สุกของผู้หญิง ประมาณ 10 วันหรือ 2 สัปดาห์ ไข่ที่ได้ผสมแล้วจะเคลื่อนผ่านท่อรังไข่ไปยังมดลูก

“หลังจากนั้นเราบันดาลอสุจิให้เป็นก้อนเลือด”(อัลกุรอาน23:14)

ในระยะ 80 วันหรือ 12สัปดาห์ ขนาดของไข่จะโตขึ้นประมาณเท่าขนาดลูกเทนนิส ในช่วงเวลานี้หรือประมาณ 3 เดือน หากใครแท้งลูกจะพบได้ทันทีว่าเป็นก้อนเลือดตกออกมา ประมาณเท่ากับกำปั้นของเด็ก 7-8 ขวบ(วิทยาศาสตร์การแพทย์)

“แล้วเราบันดาก้อนเลือดให้เป็นก้อนเนื้อ จากนั้นเราก็บันดาก้อนเนื้อให้เป็นกระดูก แล้วให้มีเนื้อหุ้มกระดูก”(อัลกุรอาน 23:14)

ในระยะ120วัน หรือ16สัปดาห์ ทารกจะมีความยาวประมาณ 17 ซม.ในระยะนี้ระบบการหายใจจะเริ่มอย่างสมบูรณ์และเริ่มเคลื่อนไหวได้เล็กน้อยหรือที่เราเรียกว่าเด็กดิ้นนั่นเองและเป็นที่น่าสังเกตุอีกว่าถ้าไปปรับการเอกซเรย์ดูจะสามารถแลเห็นกระดูกของทารก(วิทยาศาสตร์การแพทย์)

2. อิสลามกับภาคพิธีกรรม คีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ในส่วนนี้จะบอกให้ทราบถึงข้อกำหนดต่างๆ ในการปฏิบัติพิธีกรรม เช่น เรื่องการไปประกอบพิธีฮัจญ์มีข้อควรปฏิบัติอย่างไร ประเด็นของการประกอบพิธีฮัจญ์คืออะไร การถือศีลอดมีความสำคัญอย่างไรตัวอย่างเช่น เรื่อง "โอกาสสำคัญของเดือนรอมฎอน" (พฤษภาคม 2528, ปีถัดหลัง: 3) ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าเดือนนี้เป็นเดือนที่มุสลิมจะต้องควบคุมอารมณ์และความคิดไม่ให้ฟุ้งซ่าน คุมความรู้สึกของตนไม่ให้เกรี้ยวกราด จิตใจของเราจะต้องนึกถึงความเมตตากรุณา การให้อภัย และความรักของอัลลอฮ์ (ช.บ.) ที่ทรงมีต่อมวลมนุษยชาติ และเป็นเดือนที่มุสลิมควรตั้งต้นชีวิตใหม่ ด้วยการวางแผนการใช้ชีวิตของตนเองแล้วนำไปปฏิบัติในช่วงตลอดปี เช่น การช่วยเหลือคนยากจนที่ทำให้เขาสามารถยืนอยู่ด้วยลำแข้งของตนเองได้ การให้ความเคารพนับถือผู้สูงอายุมากขึ้น การให้ความรักความเมตตาแก่เยาวชน หรือโครงการต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม มีความตั้งใจ

จริงที่จะใช้ชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใดก็คือรำลึกถึงอัลลอฮฺ(ช.บ.) และนบี
มุฮัมมัด (ช.ล.) พร้อมทั้งปฏิบัติตามคำสั่งใช้และห้ามอย่างเคร่งครัด

“ถ้ามุสลิมมีสิ่งดังกล่าวก็นับได้ว่า เป็นบุคคลที่เข้าใจความหมายที่แท้จริงของการถือศีลอดในเดือน
รอมฎอน แต่ถ้ายังขาดอยู่ก็ควรแก้ไข ...การถือศีลอดจะยังไม่สมบูรณ์จนกว่าทุกอย่างก้าวของการ
กระทำและความคิดสะอาดปราศจากมลทินมาแปดเปื้อน”

สำหรับในส่วนของศีลธรรม จริยธรรม จะกล่าวถึงการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรมต่อตนเอง
และสังคม รวมถึงความนึกคิดและการประพฤติปฏิบัติในหนทางที่อิสลามสนับสนุน และห้าม
ปรามเช่น “คุณธรรมในการใช้ชีวิตคู่” “ความอิจฉาริษยาเป็นอันตรายยิ่ง” “มุสลิมเป็นมุสลิมกัน
แล้วหรือยัง” เป็นต้น

สำหรับการเผยแพร่หลักการอิสลามในเรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้นประกอบไปด้วย

- การแต่งกายตามหลักการอิสลามของสตรีไทยมุสลิมในชุด "ฮิญาบ" มีที่มา หลักการ
อย่างไร มีข้อดีต่อสังคมเช่นไร

- ขนบธรรมเนียมการสมรสในอิสลาม จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมายของการแต่งงาน
คุณสมบัติของชายหญิงที่จะสมรสกันได้ ภาระหน้าที่ของพ่อแม่ต่อบุตร รวมถึงเรื่องความรักและ
ขอบเขตความสัมพันธ์ของหญิงชายก่อนการสมรส

- งานประเพณีวัฒนธรรม โดยมากจะเป็นการบอกให้ทราบถึงเหตุผลที่มุสลิมไม่
สามารถร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมบางประการกับต่างศาสนิกได้ เช่น งานศพ ลอยกระทง
สงกรานต์ ไหว้ครู ถวายบังคมพระรูปต่างๆ รวมถึงบอกให้ทราบถึงรูปแบบขอบเขต เกี่ยวกับวัฒนธรรม
อิสลามในเรื่องต่างๆ เช่น ปีใหม่อิสลาม งานรื่นเริงในวันเฉลิมฉลองทางศาสนา มีรูปแบบ
อย่างไร ขอบเขตของความสนุกสนานรื่นเริงทำได้แค่ไหน

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาการเผยแพร่หลักการอิสลามในลักษณะของการเสนอโดย
ตรงนี้ในรูปของบุคคล จะพบว่า หนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ได้ให้ความสำคัญกับสตรีและเยาวชนเป็น

อย่างมาก กล่าวคือ จะมีบทความที่เกี่ยวข้องกับสตรีตามหลักการของอิสลามปรากฏอยู่มากมาย นอกเหนือจากที่ปรากฏอยู่ในหน้าประจำคือหน้าสตรีแล้ว ลักษณะเนื้อหาที่น่าสนใจจะถ่ายทอดให้ทราบเรื่องเกี่ยวกับสตรีที่กำหนดอยู่ในบทบัญญัติ ในแง่มุมต่างๆ เช่น สิทธิของสตรีตามทัศนะของอิสลาม สิทธิและข้อควรปฏิบัติต่อแม่หม้าย ภรรยาในทัศนะของอิสลาม ภารกิจของสตรีในการเผยแพร่อิสลาม สตรีมุสลิมกับการกีฬา เป็นต้น

นอกเหนือจากสตรีแล้ว “ทางนำ” ยังให้ความสำคัญแก่เยาวชนด้วยเช่นกัน จากการศึกษาพบว่าหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” มีจุดมุ่งหมายที่จะถ่ายทอดความรู้และเอกลักษณ์ของอิสลามไปยังคนรุ่นหลัง เพื่อสืบทอดหลักการอิสลามให้ดำรงอยู่ต่อไป ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาที่น่าสนใจในหน้าเยาวชน เรื่องราวเกี่ยวกับหลักการอิสลามในหน้าเยาวชนจะปรากฏเฉพาะในภาคของพิธีกรรม คุณธรรม-จริยธรรม ซึ่งถูกถ่ายทอดออกมาด้วยภาษาและลีลาการเขียนที่เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน เช่น วิธีการละหมาด (นมัสการพระเจ้า) การกล่าวคำรำลึกพระเจ้าในโอกาสต่างๆ เป็นต้น โดยผ่านการนำเสนอในรูปแบบของการ์ตูน นิทาน เรื่องเล่า

เสนอหลักการอิสลามโดยอ้างอิงกับสถานการณ์ที่เป็นข่าว หมายถึง การนำเสนอหลักการอิสลามในเรื่องต่างๆ ตามเหตุการณ์หรือประเด็นปัญหาสังคมในเวลานั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หนังสือพิมพ์จะเสนอเรื่องใดขึ้นอยู่กับกระแสข่าวนั่นเอง ลักษณะการนำเสนอคือหยิบยกประเด็นข่าวเป็นเรื่องหลักในการแสดงความเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์แล้วสอดแทรกด้วยหลักการอิสลาม เช่น ฤดูกาลเลือกตั้ง หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่รายงานข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง แสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ต่างๆ ตามปกติ พร้อมทั้งจะเสนอประเด็นในส่วนที่เกี่ยวกับหลักการของอิสลามไว้ด้วย เช่นหน้าที่ของมุสลิมกับการเมืองการปกครอง นักการเมืองในระบอบอิสลาม เป็นต้น หรือกรณีการคัดค้านการตั้งพระพุทธรูปในโรงเรียน หนังสือพิมพ์ก็จะเสนอบทความวิพากษ์นโยบายของรัฐบาล พร้อมทั้งสอดแทรกแนวทัศนะของอิสลามที่ไม่สนับสนุนการนับถือรูปปั้น โดยกล่าวอ้างพฤติกรรมและคำพูดของท่านศาสดาเป็นหลักฐานยืนยัน ส่วนหนึ่งของข้อเขียนนั้นกล่าวว่

... หวนคิดถึงอดีตกาลซึ่งเล่าขานกันมานาน กว่า 1,400 ปี ที่ท่านนบีมุฮัมมัด(ช.ล.) ได้ขจัดปัดกวาดทำลายเจวิต การบูชารูปปั้นออกจากนครมักกะฮฺ หลังจากที่ท่านได้นำกรีฑาทัฟ

มุอิมินเข้าไปในนครมักกะฮฺ ความสงบสันติสุขคืนสู่สังคมไปสู่ความอบอุ่นการยอมจำนนต่อเอกองค์อัลลอฮฺแต่เพียงผู้เดียว

... หลังจากที่ท่านนบีฯ ได้วางรากฐานรัฐบาลอิสลามที่มะดีนะฮฺ จนพิชิตมักกะฮฺ ต่อมาท่านก็เสียชีวิต ท่านคอสีพะฮฺทั้งสี่ อับบัก อุมร์ อูสมาน และอาลี (ขอความพึงพอใจจากอัลลอฮฺจะมีแต่ท่านเหล่านั้น) ได้สืบทอดภารกิจต่อจากท่านนบีมุฮัมมัด(ซ.ล.) ในการนำมนุษย์มาสู่เอกภาพของพระเจ้าแม้ว่าในบรรดาหลายท่านเหล่านั้นต้องเป็นชะฮีด เจริญในสมัยท่านนบีฯ ในรูปธรรมได้หายไปก็จริง แต่เจริญที่ยังคงสิงอยู่ในรูปของพรรคพวก การเรียกร้องสู่กลุ่มบุคคล วงศ์วานของตนยังคงอยู่ซึ่งเป็นสาเหตุแห่งการพิตนะฮฺ(วุ่นวาย) ในยุคต่อๆ มา ... (ธันวาคม 2528: 3)

บทความหรือข้อเขียนที่มีลักษณะเผยแพร่หลักการอิสลาม ตามสถานการณ์ที่เป็นข่าวนั้นสามารถแบ่งประเภทได้ดังนี้

1. ปลุกจิตสำนึก ดังจะเห็นได้จากข้อความในบทหน้าที่พาดพิงนำมากล่าวอ้างข้างต้นนี้ การนำแบบอย่างของท่านศาสดาที่ต้องต่อสู้อย่างหนักในเรื่องนี้สามารถตอกย้ำความรู้สึกให้มุสลิมรับช่วงภารกิจนั้นต่อไปอย่างกระตือรือร้น
2. ชี้แจงทำความเข้าใจกับต่างศาสนิก รวมถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ในกรณีเกิดความไม่เข้าใจหลักการของอิสลาม หรือกรณีนโยบายของรัฐกระทบต่อหลักการทางศาสนา เช่น บทความตอบชี้แจงกรณีครูไทยพุทธผู้หนึ่งเขียนถามหนังสือพิมพ์ "ทางนำ" ว่า ทำไมสตรีไทยมุสลิมต้องแต่งกายมิดชิดคลุมศรีษะ (31 ธันวาคม 2526: 9)
3. เสนอแนะทางออก ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของสังคมตามบรรทัดฐานของอิสลาม
4. ชี้นำสังคม เช่น ไม่ควรตามวัฒนธรรมตะวันตก เรื่องสง ส.ค.ส.

5. **ให้ความรู้** ความเข้าใจในการปฏิบัติพิธีกรรม เช่น เมื่อถึงฤดูการถือศีลอด การประกอบพิธีฮัจญ์ ก็จะมีบทความการให้ความรู้เรื่องนี้โดยเฉพาะว่าถือศีลอดเพื่ออะไร มีผลดีกับสุขภาพและจิตใจอย่างไร ข้อควรปฏิบัติในการถือศีลอด เป็นต้น หรือมุสลิมได้อะไรจากการไปประกอบพิธีฮัจญ์

เนื้อหาเกี่ยวกับหลักการอิสลามที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ตลอด 10 ปี สามารถวิเคราะห์ถึงจุดมุ่งหมายในการทำหน้าที่ได้ดังนี้

1. เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของอิสลามว่าเป็นระบบแห่งชีวิต(Code of Life) มิใช่เป็นเพียงหลักการปรัชญาในอุดมคติ (Ideal) แต่เป็นระบบที่นำมาปฏิบัติ (Practice) ในชีวิตประจำวันได้ด้วย

2. เพื่อสืบทอดหลักการอิสลามโดยเฉพาะด้านวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ในสังคมต่อไป ทั้งนี้เพราะสังคมมุสลิมเป็นสังคมส่วนน้อยในสังคมไทย การถูกรุกรานหรือผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเป็นไปได้มาก เช่นเดียวกับชนส่วนน้อยกลุ่มอื่นๆ ดังนั้นการให้การศึกษาแก่สังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการผดุงรักษาวัฒนธรรม ของตนไว้ได้

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. บทบาทการสร้างเอกภาพในสังคม

เรื่องของเอกภาพในสังคมมุสลิมสามารถพิจารณาได้ 2 ระดับคือ

1. เอกภาพในสังคมมุสลิม
2. เอกภาพระหว่างสังคมมุสลิมกับสังคมส่วนรวม

1. เอกภาพในสังคมมุสลิม ตามธรรมชาติของชนกลุ่มน้อยในสังคม จำเป็นต้องมีความสามัคคี ความเข้าใจอันดีต่อกัน เพื่อให้สังคมมีความเป็นปึกแผ่น มีพลังแน่นแฟ้น สำหรับการต่อรอง หรือเรียกร้องต่อสู้ต่อความไม่เสมอภาคที่อาจเกิดขึ้นกับกลุ่มของตน

สำหรับสังคมมุสลิมในประเทศไทยพบว่า มีปัญหาความขัดแย้งภายในคือ การแตกแยกเรื่องแนวคิดในการปฏิบัติศาสนา ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่ถกเถียงกันมานาน และไม่มีแนวโน้มที่จะยุติ ผลคือความแตกแยกแบ่งพรรค แบ่งพวก ซึ่งกระทบต่อสังคมมุสลิมโดยรวมคือ การไม่สามารถระดมทรัพยากรบุคคลที่มีค่ามาร่วมประสานงานกัน เพื่อสังคมมุสลิมได้อย่างเต็มกำลัง แต่ละองค์กร สถาบันจะทำงานกันแบบต่างคนต่างทำ

2. เอกภาพระหว่างสังคมมุสลิมกับสังคมส่วนรวม สภาพความเป็นจริงในสังคมไทยโดยทั่วไป การยอมรับกลุ่มชนต่างวัฒนธรรมต่างเชื้อชาติ เป็นไปอย่างไม่สนิทใจเท่าที่ควร แม้แต่รัฐบาลเองก็มีนโยบายการปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยไปในทิศทางที่ต้องการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ให้เป็นลักษณะเดียวกันทั้งชาติ นั่นคือความเป็น “ไทย” แบบ “ไทยภาคกลาง” และ “ไทยพุทธ”

นโยบายของรัฐบาลต่อกลุ่มชนมุสลิม บางครั้งขาดความละเอียดอ่อนรอบคอบ ไม่ได้คำนึงถึงความยึดมั่นศรัทธาในทางศาสนาของชาวมุสลิมเท่าที่ควร ประกอบกับผลพวงทางประวัติศาสตร์ที่เคยเกิดความริ้วฉานระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชน ได้ก่อให้เกิดความหวาดระแวง และไม่ไว้วางใจต่อกัน ซึ่งทัศนคติที่มีต่อกันในลักษณะนี้ยังคุกรุ่นเรื่อยมา

หากจะพิจารณาบทบาทในการสร้างเอกภาพของหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ต่อสังคม ไม่สามารถกล่าวได้ว่า หนังสือพิมพ์จะมีบทบาทหรือส่งผลโดยตรงต่อความเป็นเอกภาพในสังคม

หน้าที่ของหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน สามารถทำได้แค่เพียงสะท้อนปัญหาและแนะนำทางออกให้สังคม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าไปแก้ไขปัญหา หนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ก็เช่นเดียวกัน จากการวิเคราะห์บทบาทในด้านนี้พบว่าได้มีส่วนร่วมกับสังคมในแง่ของการสะท้อนปัญหาความเป็นจริงออกมาตีแผ่ ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคมมุสลิม และปัญหาที่มุสลิมได้รับผลกระทบ เพื่อให้มีการเยียวยาแก้ไข ก่อนที่ปัญหาเหล่านั้นจะลุกลามใหญ่โต เป็นแผลร้ายในสังคม พร้อมทั้งมีส่วนเสนอแนะทางออกวิธีแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อกัน ส่วนมากการแนะนำการแก้ปัญหาภายในสังคมมุสลิม “ทางนำ” มักเสนอแนะให้แก้ไขปัญหายภายใต้บรรยากาศของความเป็นพี่น้องมุสลิม ให้มีการประนีประนอม ประสานหันหน้าเข้าหากัน และการเสนอข่าวของ “ทางนำ” จะหลีกเลี่ยงข่าวที่เป็นความขัดแย้งส่วนตัว ในเรื่องแนวคิดการปฏิบัติศาสนา แม้ว่าบุคคลผู้นั้นจะเป็นผู้มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันในวงสังคม เหตุการณ์นั้นก็ไม่น่าเป็นข่าว เพราะไม่ได้ส่งผลกระทบต่อมุสลิมโดยรวม ทั้งนี้เพื่อไม่ให้สังคมมุสลิมเกิดการหลงประเด็น ตกเถียง วิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องที่ไม่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาสังคม

สำหรับบทบาทการมีส่วนร่วมสร้างเอกภาพระหว่างมุสลิมกับประชาชนในสังคมทั่วไป รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น “ทางนำ” ได้มีส่วนร่วมโดยการทำหน้าที่ ให้ข้อมูลแก่สังคม เพื่อให้เข้าใจการใช้ชีวิตของชาวมุสลิมว่ามีความผูกพันกับศาสนาอย่างแยกไม่ได้ นอกจากนี้ “ทางนำ” ยังได้พยายามมีส่วนช่วยสร้างเอกภาพให้แก่สังคม ด้วยการแสดงจุดยืนทัศนะของ “ทางนำ” อย่างแน่วแน่ กล่าวหาญ หากปัญหานั้นเกิดขึ้นจาก ความไม่ชอบธรรมที่จะปฏิบัติต่อมุสลิม ซึ่งถ้าดูผิวเผินอาจมองได้ว่า ความแข็งกร้าวของ “ทางนำ” น่าจะนำไปสู่ความแตกแยกในสังคมเสียมากกว่า แต่ถ้ามองให้ลึกซึ้ง อาจมองได้ว่า ความแข็งกร้าวเพื่อขจัดรากเหง้าของปัญหา ย่อมเป็นการแก้ที่ถูกต้อง มากกว่าการแก้ไขปัญหาลักษณะผ่อนปรนเป็นครั้งคราว แต่สาเหตุของปัญหายังคงอยู่ แล้ววงจรของความหวาดระแวงและความไม่เข้าใจก็ยังคงอยู่ และรอวันปะทุขึ้นอีกคำรบหนึ่ง

4. บทบาทในการเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ข่าวสารในที่นี้หมายถึง เนื้อหาทุกประเภทในรูปแบบต่างๆ ที่ปรากฏทางหน้าหนังสือพิมพ์ นับตั้งแต่ข่าว บทความ รวมทั้งคอลัมน์ประจำ

จากผลการวิจัยพบว่า การนำเสนอข้อมูลข่าวสารในหนังสือพิมพ์ "ทางนำ" นั้น เป็นข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสังคมมุสลิมโดยตรง ครอบคลุมทั้งในประเทศและต่างประเทศ รูปแบบการนำเสนอ เป็นไปตามหลักการทำหนังสือพิมพ์ทั่วไป คือมีทั้งข่าว บทวิเคราะห์ บทรายงาน บทสัมภาษณ์ บทบรรณาธิการ สารคดี โฆษณา เป็นต้น

พิจารณาในแง่ประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับจากการเป็นแหล่งข่าวสารของ "ทางนำ" สามารถกล่าวได้ดังนี้

1. การเสนอข่าวความความเป็นไปในสังคมไทยมุสลิมว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร เต็มพร้อม ทุกข์ยาก ต้องการความช่วยเหลืออย่างไร มีงานการกุศลที่ใด องค์กรใดจัดกิจกรรมทางสังคมอะไรบ้าง ใครเกิด ใครตาย เหล่านี้เป็นการโยงใยเกาะเกี่ยวมุสลิมในพื้นที่ต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน ก่อให้เกิดความร่วมมือ ประสานงานกันเพื่อสังคม เพราะเรื่องราวในลักษณะนี้มุสลิมไม่สามารถรับรู้ได้จากสื่ออื่นๆ ของสังคม

นอกจากนี้ยังเป็นการตอบสนองความสนใจอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับบุคคลในแวดวงเดียวกันให้แก่ชาวมุสลิมได้ในระดับหนึ่ง ในสภาพความเป็นจริงที่เรื่องราวของมุสลิมไม่ปรากฏในสื่อทั่วไป ทำให้มุสลิมสนใจใคร่รู้เรื่องราวของสมาชิกในกลุ่มว่ามีความเป็นอยู่อย่างไร ทำอะไรกันบ้าง หนังสือพิมพ์สามารถตอบสนองในจุดนี้ได้ ด้วยการรวบรวมรายงานความเคลื่อนไหวของมุสลิมทั่วไทย

2. กล่าวได้ว่า "ทางนำ" เป็นแหล่งเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับโลกมุสลิมได้เป็นอย่างดี หากใครต้องการทราบเรื่องมุสลิม สามารถศึกษาได้จาก "ทางนำ" เลยก็ว่าได้ เป็นแหล่งเผยแพร่

ข่าวสารที่ถูกต้อง เป็นจริงของมุสลิมให้สังคมภายนอกได้รับรู้ ผู้อ่านที่เป็นมุสลิมจะได้รับรู้เรื่องของพี่น้องต่างแดน คนภายนอกจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับอิสลามอย่างถูกต้องเป็นจริง

3. การเป็นแหล่งข่าวสารของ “ทางนำ” ไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อชาวมุสลิมเท่านั้น หากแต่ข่าวสารที่ “ทางนำ” เลื่อนนำมาเสนอ ด้วยมุมมองและทัศนะของ “ทางนำ” อย่างเจาะลึกรอบด้าน โดยเฉพาะเหตุการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถมีอิทธิพลต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติงานที่ต้องสำเนียงทัศนะจาก “ทางนำ” ในการกำหนดนโยบายการปกครองหรือการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในท้องที่ที่อาจกระทบต่อหลักการอิสลาม (อรุณ วิทยานนท์, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2538) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าไม่มีองค์กรใดของหน่วยงานราชการหรือองค์กรในสังคมมุสลิม ที่จะให้ข้อมูลได้อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะเสียงสะท้อนจากประชาชน ได้มากเท่า “ทางนำ” ที่ลงไปสัมผัสกับประชาชนโดยตรง

4. การทำหน้าที่เป็นผู้เฝ้ามองสังคมคอยรวบรวมเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่เกิดขึ้นและประเด็นที่น่าจะได้รับความสนใจจากสังคมมาเสนอไว้ในหน้าหนังสือพิมพ์ สามารถกล่าวได้ว่าการทำหน้าที่เป็นแหล่งรวบรวมข่าวสารในสังคมไทยมุสลิมของ “ทางนำ” ได้มีส่วนช่วยทำหน้าที่บันทึกประวัติศาสตร์สังคมมุสลิมเลยทีเดียว เนื่องจากความเป็นจริงประการหนึ่งในสังคมไทยมุสลิม คือ ไม่นิยมการบันทึก ปรากฏจากการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร สังคมไทยมุสลิมเป็นสังคมของการพูดอภิปราย สัมมนา แต่ขาดการบันทึกภาพสังคมไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา การเป็นแหล่งรายงานข่าวสารของ “ทางนำ” เท่ากับเป็นการรวบรวมบริบทของสังคมมุสลิมในแต่ละยุคสมัยไว้ได้ เพราะการเสนอข่าวของ “ทางนำ” เป็นการเสนอข่าวที่มีการอธิบายข่าว ให้ข้อมูลเพื่อสร้างความกระจ่างชัดต่อเหตุการณ์ได้อย่างดียิ่ง ผู้อ่านซึ่งไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์สามารถทำความเข้าใจต่อสถานการณ์ในเวลานั้นได้ว่าเกิดอะไรขึ้น อย่างไร สาเหตุที่มาของปัญหา ลำดับเหตุการณ์ การวิเคราะห์ปัญหา ทัศนะของบุคคลต่างๆ

หากยังไม่มองไปไกลถึงเรื่องการจดบันทึกประวัติศาสตร์ บทบาทของ “ทางนำ” สามารถเป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสังคมมุสลิมแก่ผู้ที่สนใจศึกษาสังคมมุสลิมด้วย

หากพิจารณาการเปลี่ยนแปลงการทำหน้าที่เป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” โดยภาพรวมแล้ว กล่าวได้ว่าในระยะเวลา 10 ปี มีการเปลี่ยนแปลงเป็น 2 ยุค

1. ยุคปี พ.ศ.2526 - พ.ศ.2532 เป็นยุคที่คนทำหนังสือพิมพ์มีอุดมการณ์เฟื่องฟู ต้องการเสนอเรื่องราวที่เป็นสาระ ให้การศึกษา ความรู้เกี่ยวกับอิสลามแก่ผู้อ่าน ทำให้ข่าวสารของยุคนี้โดยภาพรวมนอกเหนือจากจะเป็นหนังสือบอก “ข่าว” แล้ว ยังเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลวิชาการในด้านศาสตร์ต่างๆ จำนวนมากให้ความรู้เกี่ยวกับอิสลาม ทั้งที่เป็นหลักการ และการเคลื่อนไหวทำงานเพื่ออิสลามของกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวเพื่ออิสลามทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื้อหาในช่วงนี้สามารถปลุกจิตวิญญาณของผู้อ่านให้หันมาสนใจอิสลามได้มาก มีการเสนอการต่อสู้ของนักรู้เพื่ออิสลามทั้งในอดีตและปัจจุบัน กล่าวได้ว่าในยุคนี้ผู้อ่านสามารถใช้ “ทางนำ” เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับอิสลามได้ทั้งภาคสังคมและภาคพิธีกรรมก็ว่าได้

2. ยุคปี พ.ศ. 2533 -พ.ศ. 2535 ตรงกับยุคที่ “ทางนำ” ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด ด้วยการลดจำนวนหน้าลง การทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของ “ทางนำ” จึงปรับเปลี่ยนไปในทิศทางของการคงเนื้อหาหลักของหนังสือพิมพ์ไว้ และลดเนื้อหาที่เป็นความรู้เสริมลงไปบ้าง กล่าวคือ ข่าวสารที่ “ทางนำ” เสนอจะเป็นลักษณะของเหตุการณ์ที่เป็นข่าว บทความ ข้อเขียนที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเป็นหลัก เพื่อให้ผู้อ่านได้ปรับตัวให้สอดคล้องกับความเป็นไปของสังคม

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. บทบาทในการแสดงความคิดเห็น

ตามหลักการทำหนังสือพิมพ์โดยทั่วไปแล้ว การแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ หมายถึง การทำหน้าที่ในลักษณะต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ อธิบาย แปลความหมาย วิพากษ์วิจารณ์ ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเบื้องต้น หน้าเบื้องหลังในเหตุการณ์ที่เป็นข่าวเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ และสามารถปรับตัว เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมเช่น บทวิเคราะห์ รายงานพิเศษ ฯลฯ โดยมีหลักการอิสลามเป็นบรรทัดฐานในการแสดง ทศนะ ตัดสินความถูกต้องหรือชี้แนะแนวทางการแก้ไขปัญหา เป็นต้น

2. แสดงทัศนะหรือจุดยืนของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านทางบทบรรณาธิการ โดยมีหลักการอิสลามเป็นกรอบกำหนดความคิด

3. เป็นเวทีแลกเปลี่ยนหรือแสดงความคิดเห็นของสาธารณชน

เมื่อนำกรอบหรือหลักการข้างต้นมาพิจารณาการทำหน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” พบว่า การแสดงความคิดเห็นของ “ทางนำ” เป็นไป 2 ลักษณะ

1. การแสดงความคิดเห็นซึ่งเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ที่เป็นข่าว หรือเพื่ออธิบายข่าว
2. การแสดงความคิดเห็นในลักษณะที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับสถานการณ์ข่าว

การแสดงความคิดเห็นที่มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายข่าว

จากการวิเคราะห์บทความ รายงานพิเศษ บทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ซึ่งมุ่งที่จะสร้างความเข้าใจต่อสถานการณ์ที่เป็นข่าว พบว่าหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” มีความเด่นในด้านการเจาะลึกข้อมูล วิเคราะห์ข่าว ให้ข้อมูลเบื้องต้น เบื้องหลัง อธิบายความหมายของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและแสดงจุดยืนหรือทัศนคติของ “ทางนำ” ที่มีต่อประเด็นปัญหาผ่านทางบทบรรณาธิการ ได้อย่างกระฉ่างชัด ทำให้ผู้อ่านได้ข้อมูลหลายแง่มุม และรอบด้านในการตัดสิน

พิจารณาเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น การแสดงออกในลักษณะนี้ "ทางนำ" ทำได้ดีทั้งข่าวภายในประเทศและข่าวโลกมุสลิม

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าการที่ "ทางนำ" มีข้อมูลต่างๆ มานำเสนอประกอบข่าวได้และเจาะลึกอย่างมากมายนั้นอาจพิจารณาได้ว่า มีที่มาจากปัจจัย 2 ประการคือ

1. ได้รับความร่วมมือด้วยดีจากแหล่งข่าว ในกรณีเกิดวิกฤติปัญหาที่สังคมมุสลิมได้รับผลกระทบโดยเฉพาะในเหตุการณ์เกี่ยวกับ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ "ทางนำ" จะได้รับข้อมูลจากข้าราชการ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นชาวมุสลิม ส่งเอกสารหรือหลักฐานต่างๆ ซึ่งเป็นเอกสารที่ราชการถือว่า "ลับ" และมีผลต่อการปฏิบัติกับชาวมุสลิมภาคใต้มาให้ "ทางนำ" ตีแผ่ เช่น กรณีตั้งพระพุทธรูปในโรงเรียน "ทางนำ" นำเอกสารคำสั่งของทางราชการที่จะให้จัดตั้งพุทธรูปไว้ในโรงเรียนมาตีพิมพ์ก่อน เป็นผลให้ "ทางนำ" ถูกเรียกไปตักเตือนจากเจ้าหน้าที่สันติบาลว่า "จะทำมาหากินหรือทำมาหาเรื่อง" (อรุณ วิทยานนท์, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2538)

นอกจากนี้ "ทางนำ" ยังได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในการให้ข้อมูลซึ่งเป็นข้อเท็จจริงอีกด้านหนึ่งของเหตุการณ์ต่างๆ ตลอดจนสะท้อนปัญหาและความรู้สึกที่ชาวบ้านได้รับจากเหตุการณ์ที่พวกเขาได้รับผลกระทบ โดยที่ชาวบ้านจะไม่เปิดเผยกับทางราชการหรือสื่อมวลชนอื่นๆ ทั้งนี้เพราะความไม่ไว้วางใจว่าจะเสนอข่าวเกี่ยวกับมุสลิมถูกต้องหรือไม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับของประชาชน ที่มีต่อ "ทางนำ" ในการทำหน้าที่เป็นปากเสียงแทนประชาชน

2. บุคลากร มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ทางด้านการรายงานข่าว การหยิบยกประเด็นปัญหาหรือมุมมองที่มีต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ย่อมเป็นไปอย่างลุ่มลึกกว้างไกล สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้อย่างรอบด้าน

นอกจากนี้การมีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของบุคลากรในที่มงาน ส่งผลให้ "ทางนำ" มีข้อมูลข่าวสารประเภทวิเคราะห์ข่าว รายงานเบื้องหน้า เบื้องหลังข่าวเป็นจำนวนมาก ซึ่งปรากฏการณ์นี้จะเห็นได้ชัด จากการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวกับโลกมุสลิม ซึ่งมีปริมาณพื้นที่ตีพิมพ์

สูงสุด ผู้ที่ดูแลรับผิดชอบด้านข่าวต่างประเทศของ “ทางนำ” เป็นนักวิชาการ ซึ่งศึกษาและติดตามสถานการณ์โลกมุสลิมโดยตรง อีกทั้งมีผลงานเผยแพร่สู่สาธารณชนทั่วไปอย่างต่อเนื่อง

3. การกำหนดออกของ “ทางนำ” เป็นหนังสือพิมพ์รายปักษ์หรือในบางครั้งไม่สามารถออกได้ตามกำหนดเวลา จึงกลายเป็นหนังสือพิมพ์รายเดือนไปโดยปริยาย ดังนั้นการรายงานข่าวจึงไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของเวลาเหมือนกับหนังสือพิมพ์รายวัน ที่เน้นความสดใหม่ของข่าวทันท่วงที “ทางนำ” จึงมีเวลาสะสมข้อมูลได้มากกว่า นอกจากนี้การออกเป็นรายปักษ์ ยังเป็นข้อจำกัดที่ “ทางนำ” ไม่สามารถเสนอข่าวที่สดใหม่ได้ การเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเจาะลึกทุกแง่มุม จึงเป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอเรื่องราวที่ผ่านไปแล้วให้มีเสน่ห์ชวนอ่านขึ้น

การแสดงความคิดเห็นในลักษณะที่ต้องการอธิบายข่าวนี้มักจะไม่ได้ปรากฏในลักษณะคอลัมน์ประจำ แต่จะเป็นการเสนอบทความตามโอกาสที่เหมาะสม

การแสดงความคิดเห็นในคอลัมน์ประจำ

การแสดงความคิดเห็นในคอลัมน์ประจำมีทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เป็นข่าว และไม่เป็นข่าวแต่เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ในสังคม ซึ่งยังไม่มีใครกล่าวถึง แต่ผู้เขียนมีมุมมองหรือทัศนะต่อเรื่องนั้นที่สามารถหยิบยกมาวิพากษ์วิจารณ์หรือกล่าวถึงหรือสะท้อนปัญหาหรือชี้แนะสังคมให้มีการแก้ไข

คอลัมน์ประจำใน “ทางนำ” ที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นเวทีอภิปรายนี้ จะเป็นคอลัมน์สำหรับการวิพากษ์สังคมโดยเฉพาะ จากมุมมองของนักเขียน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงมีประสบการณ์การทำงานเพื่อสังคมมุสลิม จนเป็นที่ได้รับการยอมรับจากสังคมมุสลิม เช่น

วิทยา วิเศษรัตน์ ในคอลัมน์ “ปากกาสอนคน” สื่กาการเขียนมักมีลักษณะเสียดสีประชดประชันสังคม

ไชยา เก็บบุญเกิด ในคอลัมน์ "คนช่างคิด" สะท้อนสังคมด้วยมุมมองแบบตลกขบขัน สบายๆ มีการเสียดสีสังคมบ้าง แต่ไม่รุนแรงเท่ากับ วิทยา วิเศษรัตน์

เกียรติ ห้วมประถม ในคอลัมน์ "กระจกมุสลิม" แสดงความคิดเห็นที่มีต่อสังคมใน ลักษณะค่อนข้างเป็นวิชาการ การเขียนเป็นระเบียบแบบแผน ไม่เห็นลีลาหรือลูกเล่นในการใช้ ภาษาเท่ากับ 2 ท่านแรก

จากการศึกษาพบว่า บทความในการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อสังคมนี้ ไม่ว่าผู้เขียนจะมีวัตถุประสงค์เพื่อวิจารณ์ ชี้แนะแนวทางแก้ไขปัญหา หรือชี้นำสังคมก็ตาม สิ่งหนึ่งที่สะท้อนจาก งานเขียนเหล่านั้น คือ ผู้เขียนนำหลักการอิสลามมาเป็นกรอบในการกำหนดความคิด หรือโลกทัศน์ของผู้เขียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. บทบาทในการสร้างความบันเทิงเชิงมิม

บทบาทด้านความบันเทิงของหนังสือพิมพ์ "ทางนำ" ตลอด 10 ปี มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้สามารถแยกพิจารณาได้เป็น 2 ยุคสมัยหรือช่วงเวลา คือ ช่วงก่อนและหลังเดือนเมษายน พ.ศ. 2530 การใช้เดือนเมษายน 2530 เป็นเกณฑ์แบ่งเนื่องจากในช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์ ถึง มีนาคม 2530 เป็นช่วงที่ "ทางนำ" หยุดพักกิจการชั่วคราวเนื่องจากภาวะด้านการเงิน และปัญหาบุคลากรภายใน หนังสือพิมพ์ "ทางนำ" ได้กลับมาอีกครั้งหนึ่งในเดือน เมษายน 2530 พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาและรูปแบบความบันเทิง หนังสือพิมพ์ "ทางนำ" เรียกการฟื้นตัวในครั้งนี้ว่า "ยุคประกายไฟคืนเมือง" เนื่องจากที่มงานเปรียบตนเองเหมือนไฟที่ให้ความสว่างไสวแก่สังคม การกลับมาครั้งนี้จึงเป็นดังดวงไฟ ที่นำความสว่างมาอบให้ส่วนรวมอีกครั้งหนึ่ง

3.1 บทบาทด้านความบันเทิงก่อนยุคประกายไฟคืนเมือง (พ.ศ.2526 - เดือนมกราคม พ.ศ. 2530)

ผลจากการศึกษาพบว่าในยุคนี้หนังสือพิมพ์ "ทางนำ" เสนอเนื้อหาเพื่อการผ่อนคลายจิตใจไม่มากนัก เนื้อหาส่วนใหญ่ในหน้าหนังสือพิมพ์มากไปด้วยข่าวสาร บทความทางวิชาการ บทวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเนื้อหาอื่นๆ ที่ไม่ได้มุ่งความบันเทิงหรือความเพลิดเพลินเป็นหลัก เนื้อหาเพื่อความบันเทิงมีปรากฏบ้างแต่ไม่สม่ำเสมอ หรือต่อเนื่องเท่าใดนัก จากการศึกษาพบเนื้อหาเพื่อความบันเทิงในลักษณะต่อไปนี้

3.1.1 บทกวี นับได้ว่าบทกวีเป็นรูปแบบความเพลิดเพลินที่โดดเด่นที่สุดในยุคนี้ กล่าวคือมีปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากและนำเสนอค่อนข้างต่อเนื่องที่สุดแม้จะไม่ได้ตีพิมพ์ทุกฉบับก็ตาม อีกทั้งอรรถรสจากบทประพันธ์ก่อให้เกิดความรู้สึกจรโล่งจิตใจได้เป็นอย่างดี

บทกวีที่พบในยุคนี้มีหลากหลายอารมณ์และความมุ่งหมายสามารถประมวลนำมาเสนอได้ดังนี้

สรรเสริญพระเจ้า

สายรุ้ง...โค้งนั้นมีอาจให้อะไรเราได้เลย
 เพราะ สายรุ้งเองก็ต้องมีขึ้นมาจากผู้ที่ยิ่งใหญ่กว่า
 นั่นคือ...
 พระผู้เป็นเจ้า
 ผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่าง รวมทั้งตัวฉันเองด้วย
 ซึ่งฉันเชื่อมั่นว่า
 ไม่จำเป็นอีกต่อไปแล้ว
 ที่จะเดินทางไปถึงโค้งรุ้งนั้น
 เพียงแต่ฉันเชื่อมั่น ครีธาในพระองค์
 แน่นนอน
 ไม่จำเป็นที่ฉันจะต้องแสวงหาสิ่งอื่นได้อีกแล้ว
 เพราะพระองค์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ให้ทุกสิ่งที่ฉันต้องการ
 โอ้...อัลลอฮ์
 ขอพระองค์ทรงอยู่ในจิตใจของฉันตลอดกาล...

เสียดสีประชดประชันสังคม

ฉันทิว...

และท่านตั้งองค์การเพื่อพิทักษ์มนุษยธรรม
 เพื่ออภิปรายปัญหาความอดอยาก
 ขอขอบคุณ

ฉันถูกคุมขัง...

และท่านเข้าไปในมัสยิดอย่างเงียบๆ

เพื่อภาวนาให้ฉันได้รับอิสรภาพ
ขอบคุณ

ฉันป่วย...

และท่านกำลังก้มลงขอบคุณพระเจ้าผู้อภิบาล
สำหรับสุขภาพดีของท่าน

ฉันไร้ที่อยู่...

และท่านให้คำสอนแก่ฉันถึงเรื่องที่พักพิงทางใจ
ในบ้านที่กว้างใหญ่ของท่าน

ฉันโดดเดี่ยว...

และท่านพูดอย่างเสมอว่า
“มุสลิมคือพี่น้องกัน”
ดูเหมือนว่าท่านจะเป็นคนศักดิ์สิทธิ์และ
ใกล้ชิดพระเจ้าผู้อภิบาลมากเหลือเกิน
แต่ฉัน ก็ยังคง... หิว...
โดดเดี่ยว... และหนาวสั่น
และฉัน...ขอบคุณท่านมาก

ยกย่องบุคคล

เมื่อแว่วข่าวสงครามมาครามคุก
แล้วนางหนึ่งก็ลุกขึ้นต่อสู้
บอกพี่น้องให้ยืนหยัดต้านศัตรู

อุทิศเรือนร่างชูความศรัทธา
 นามนั้นยังกล่าวขวัญถึงวันนี้
 แม่อุมาเราะฮ์สตรีผู้แกร่งกล้า
 เมื่อไปกลับกองทัพผู้ศรัทธา
 ออกรบเคียงบ่ากับชายชาญ
 เกียรติศักดิ์นักรบhariเท่ากับชายชาติศรีที่กล้าหาญ
 มือที่แกว่งดาบสู้ผู้รุกราน
 มือนั้นถูกจดจาวนิรันดรไป

ปลุกศรัทธาอุดมการณ์

นอนเสียเถิดหนา	อย่ามัวงอแง
ตีมเถิดนมแม่	แม่ให้นมเจ้า
แต่จำเอาไว้	ดูเถิดตีมเอา
เติบโตร้อนร่ำ	หมายเป็นมัญญาฮีติน
เอากายปกป้อง	พี่น้องร่วมถิ่น
ไม่ให้ใครหมิ่น	เกียรติอิสลาม
ชีวิตของเจ้า	เพราะความดีงาม
ตื่นอยู่ทุกยาม	วิญญูณศรัทธา
หากแม่นเจ้าชาลาด	มัวหวาดผวา
ไม่กล้าสู้หน้า	ผู้มารุกราน
หุดมือหุดเท้า	เฝ้าดูหมู่มาร
เหยียบย่ำระราน	ก่อการบีฑา
จงลืมเสียเถิด	ว่าเจ้าเกิดมา
และมีมารดา	มาให้นมกิน
แม่ให้นมเจ้า	แต่เพื่อแผ่นดิน
จงอุทิศสิ้น	เพื่อความศรัทธา

การเมือง

ด้วยอำนาจเพลิงคืบฟ้าจนน้ำคั่ง
 สั่งหรือไม่มีใครก็รู้เขาโดนฆ่า
 อาควินคนกล้าของประชา
 จึงชีพลาทั้งที่ยังไม่ควรกาล

หลับเถิดหนาเพื่อนสู่มานานหนัก
 เพื่อป้องกันสังกรรมอย่างกล้าหาญ
 ทางข้างหน้าเหลือต้องฝ่าอีกไม่นาน
 คนข้างหลังจักสานต่อปฎิวัติ

ตายเพียงกายหยุดหายใจไปเท่านั้น
 แต่แรงถึงวันบรรลัยคนใจสัตว์
 ชงแห่งชัยพริ้วพริบโหมกระพือพัด
 ชัดกระชากลากปีศาจพันแผ่นดิน

ฟิลิปปินส์จึงวันนี้ยังไม่หลับ
 มีเสียงลมเพลงรบขับรับทุกถิ่น
 ยืนยั่งดั่งฟุ้งยังชัดขึ้นทุกวัน
 โยกปราสาทสันบัลลังก์คนทมิฬ

สะท้อนความรู้สึกเจ็บปวดร่วมกับมุสลิมต่างแดน

เพื่อนเอ๋ยเพื่อน
 มุสลิมเหมือนร่างเดียวกัน
 เมื่อคนหนึ่งถูกฆ่าฟัน
 ก็เจ็บกันทุกใจไป

พี่น้องถูกทำหั้น
 เราสุขกันอยู่อย่างไร
 แผ่นดินอัฟฆอนิสถาน
 มารัจญ์ไรเข้าครอบครอง

ขับไล่พี่น้องเรา
 แย่งปล้นเอาอย่างผยอง
 ซาตียิวหิงล่าพอง
 ประกาศครองเป็นของตน
 พี่น้องอัฟฆอนิสถาน
 ต้องเร่ร่อนทุกแห่งหน
 น้ำตาเลือดระคน
 ไบหน้าหม่นอยู่เรื่อยมา
 เพื่อนเอยเจ็บไหมเพื่อน?
 ทุกหัวใจที่ศรัทธา
 มาเถิดผองเพื่อนยา
 ร่วมฟันฝ่าฆ่าหมู่มาร

จากการศึกษาไม่ปรากฏบทกวีในลักษณะชวนฝัน

3.1.2 เรื่องสั้น ความบันเทิงในรูปแบบของเรื่องสั้นพบเป็นจำนวนน้อยกว่า
 บทกวี นานๆ ครั้งจึงจะมีปรากฏสักเรื่องหนึ่ง แต่ในปลายปี 2527 คือช่วงสิงหาคม ถึง ธันวาคม
 2527 จะตีพิมพ์กันอย่างต่อเนื่อง หลักจากนั้นจนถึงเดือนมกราคม 2530 ไม่ปรากฏบ่อยนัก จัดได้
 ว่าเป็นการนำเสนอในลักษณะ "รายสะดวก"

เรื่องสั้นในหนังสือพิมพ์ "ทางนำ" สะท้อนกลิ่นอายความเป็นชาวไทยมุสลิมไม่ว่าจะเป็น
 ชื่อตัวละคร ฉาก หรือเนื้อเรื่อง ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

เย็นมากแล้ว... วิหคนกกาขยับปีกคืนคอนอย่างเหนื่อยอ่อน ทิวเมฆที่ขอบฟ้าสีแดงกำ
เหมือนนัยน์ตาของอบาติ ยามที่เขาอ่านคัมภีร์และมีน้ำตาไหลออกมา เขาร้องไห้เพราะตื่น
ตันในสัจจะ แต่คนในหมู่บ้านมองเขาด้วยสายตาแปลกประหลาดประหนึ่งตั้งว่าเขาเป็นคน
บ้า ใครเล่าจะล่วงรู้เรื่องราวที่ซ่อนอยู่ในอกเขาเท่าพระผู้เป็นเจ้าของคนเดียว และนี่เองเป็นเหตุ
ให้เขามีกำลังใจที่จะมีชีวิตอยู่ เขานั่งอยู่บนกระเบื้องบ้าน สวมเสื้อผ้าชุดเก่าที่ตัดเย็บอย่าง
เรียบง่าย ซึ่งเป็นฝีมือของดุนยานี ผู้เป็นภรรยาของเขาเอง

“ไปตลาดซื้อเสื้อผ้าเก่าๆ มาใส่เหมือนคนอื่นบ้างซิพี่” เขาเหม่อมองขอบฟ้าสีแดงจัดเบื้อง
ตะวันตกแล้วหายใจ เมื่อคิดถึงคำของดุนยานีในวันก่อน

“แบบนี้ก็สวยดีอยู่แล้วนี่... ดุนยานี ดูเรียบร้อยดีออก” เขาเคยให้คำตอบและเหตุผล
กับเธอ แต่เจ้าของดวงตาสดใสคู่นั้นก็สะบัดหน้า และเงี้ยวหลบเขาไปทางอื่น

“เข้าใจยากจริงนะ ผู้หญิง...” เขาบ่นอยู่ในใจ ดวงตานั้นยังจับจ้องอยู่ที่ขอบฟ้า แต่หัวใจ
ไม่ได้อยู่ที่นั่น เขากำลังครุ่นคิดถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมและครอบครัวของเขา สังคมซึ่ง
ห้อมล้อมชีวิตเขา ช่างเต็มไปด้วยความชั่วร้ายเลวทราม ทุกกระเบื้องนี้ของการมีชีวิตอยู่
จะต้องแปดเปื้อนกับระบบดอกเบ็ญ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง จากอาหารที่เขาต้องกินเข้าไปทุกวัน
เสื้อผ้าที่ใช้ชุ่มชื้น และสิ่งจำเป็นอื่นๆของชีวิต ต้องผ่านมาจากการผลิตของระบบดอกเบ็ญ
การพนันขันต่อนั้นเล่า ก็มีการเล่นกันทั้งถูกกฎหมาย และผิดกฎหมาย การคบขู้สมสู่ก็ดู
เป็นเรื่องธรรมดา การฆ่าฟันและการเหยียบย่ำข่มเหง ก็เกิดขึ้นไม่เว้นแต่ละวัน การมดเท็จ
และการเสี้ยมทนาย ได้ปรากฏอยู่ทุกที่ทุกแห่ง เขาค่อยๆคิดอย่างขมขื่น ทุกอย่างตรงกันข้าม
กับมหานครอันดีงามของร่อซู้ลลอส

“ร่อซู้ลลอส...” เขาอุทานเบาๆด้วยน้ำเสียงอันขมขื่น
“ข้าอยากกลับไปสู่มาตินะฮู” เขาพูดคล้ายๆเหม่อลอย แต่ทว่าในดวงตาคู่นั้น จริงจังและมีความ
หมาย เขาขยับกายจากพับเพียบมานั่งชันเข่า ดวงตาคู่นั้นยังคงมองไปทางทิศตะวัน
ตก...

3.1.3 สถาปัตยกรรม จะเสนอแต่เฉพาะสถาปัตยกรรมความงามของ มัสยิด ผ่านทางคอลัมน์ประจำชื่อ "เลียบมัสยิด" เป็นข้อเขียนในเชิงแนะนำให้รู้จักกับมัสยิดที่เก่า แก่ออกแบบสวยงาม มีคุณค่าทางศิลปะ มีความยาวไม่มากนัก คอลัมน์นี้ปรากฏเฉพาะในปี 2526 หลังจากนั้นไม่พบอีกเลย การแสดงความชื่นชมในความงามของศิลปกรรมทางหน้าหนังสือพิมพ์ ในยุคนี้จำกัดอยู่แต่เฉพาะเรื่องของโบราณสถาน และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมัสยิดเท่านั้นจะมีแตกต่าง ออกไปบ้างเพียงเรื่องเดียวคือ "ภาชนะแบบอิสลามของจีน" (กุมภาพันธ์ 2526: 6)

3.1.4 ภาพยนตร์ เนื้อหาในแวดวงภาพยนตร์ปรากฏเพียงเรื่องเดียว เป็น บทวิจารณ์ภาพยนตร์เรื่อง "คานธีหนังดีที่มีเลศนัย" (เมษายน 2526:7) ที่เขียนขึ้นเนื่องจากบท ภาพยนตร์บางตอนทำให้ผู้ชมเข้าใจอิสลามคลาดเคลื่อน

โดยภาพรวมแล้วหนังสือพิมพ์ในยุคนี้มีบทบาทด้านความบันเทิงไม่มากนัก อีกทั้งเนื้อหา ที่นำเสนอไม่หลากหลายกว้างไกลเท่าที่ควร ความโดดเด่นอยู่ที่บทกวี ซึ่งตีพิมพ์สม่ำเสมอ มีเนื้อหา ในแนวสรรสร้างจิตใจไม่ไร้สาระ .

3.2 บทบาทด้านความบันเทิงหลังยุคประกายไฟคืนเมือง (เดือนเมษายน พ.ศ. 2530 ถึงพ.ศ. 2535)

ภายหลังการหยุดพักในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึง มีนาคม 2530 เนื่องจากปัญหาภาวะ การเงินและปัญหาภายในองค์กรแล้ว หนังสือพิมพ์ "ทางนำ" ได้ฟื้นตัวอีกครั้งในฉบับเมษายน 2530 พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงด้านเนื้อหา เพื่อความบันเทิง ซึ่งต่างจากยุคแรกอย่างเห็นได้ชัด ดังรายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปนี้

3.2.1 หนังสือพิมพ์ "ทางนำ" เปิดตัวด้วยการเพิ่มหน้าพิเศษ 4 หน้า ชื่อ ว่า "เปิดโลกทางนำ" สำหรับการเสนอสารคดีท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลพวงจากการพักร้อยของทีมงาน แล้วได้เก็บมาฝากผู้อ่าน การนำเสนอมีชีวิตชีวาเพลิดเพลินน่าอ่าน มีภาพประกอบสวยงาม สร้าง ความรู้สึกผ่อนคลายแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี สารคดีในแนวนี้นี้มีการนำเสนอเรื่อยมาจนถึงปี 2535 แต่มีการปรับเปลี่ยนจำนวนหน้าตามความเหมาะสม เรื่องราวที่เสนอมีทั้งสารคดีในประเทศ และ

สารคดีในกลุ่มประเทศมุสลิม การนำเสนอมีหลากหลายแง่มุมทั้งสภาพภูมิศาสตร์ การปกครอง ระบบเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของประเทศ สถานที่ท่องเที่ยวตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในต่างแดน นับได้ว่าการเสนอสารคดีประเภทนี้เป็นการเปิดโลกทัศน์ให้แก่ผู้อ่านได้หนทางหนึ่ง เพราะนอกเหนือจากความเพลิดเพลินแล้วผู้อ่านยังได้รับสาระความรู้พร้อมกันไปด้วย

3.2.2 ในปี 2532 ปรากฏว่าสารคดีเรื่องเล่าจากนักเขียนอาวุโสชาวไทยมุสลิม คือ คุณประโยชน์ คำสุวรรณ ในคอลัมน์ "เรื่องเล่าจากลุงโยชน์" ซึ่งเป็นการเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เจ้าของคอลัมน์ได้พบบมาในชีวิต และถ่ายทอดออกมาด้วยอารมณ์ขัน สนุกสนาน ผ่างด้วยเกร็ดความรู้เล็กๆ น้อยๆ ที่เกี่ยวข้องถึงบุคคลและเหตุการณ์สำคัญๆ ร่วมสมัย ที่ผู้เขียนประสมมา ดังตัวอย่างบางตอนจากเรื่อง "ลุงแหม่ม"

... พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลนั้นเวลาที่ประทับอยู่กับท่านผู้นี้สองต่อสองจะเรียกขานนามจุฬาราชมนตรีของพระองค์ด้วยความรักว่า "อีตาแหม่ม" แน่นอน จุฬาราชมนตรีของพระองค์ผู้นี้ก็คือท่านจุฬาราชมนตรี แหม่ม พรหมยงค์

ชื่อของ "แหม่ม" จะแปลว่า "ปรีดี" ก็ได้ ชื่อของท่าน "ปรีดี" ก็แปลเป็นภาษาพื้นบ้านได้ว่า "แหม่ม" นามสกุลก็แทบจะกลืนเป็นนามสกุลเดียวกันคือ "พนมยงค์" และ "พรหมยงค์"

วันหนึ่งท่านอารมณ์ดีเป็นพิเศษ ข้าพเจ้าก็ถามปัญหาแก่ท่านถึงสามปัญหา ท่านหัวเราะอย่างอารมณ์ดี ตอบได้อย่างฉับพลัน

ปัญหาแรกถามท่านว่า "ท่านเป็นถึงราชสีห์ แต่ไฉนจึงต้องมวนใบจากโรยยาเส้นสูบบุหรี่เวลา ออกแขกบ้านแขกเมืองที่ทำเนียบไม้นึกเงินบ้างหรือ" ท่านตอบว่า "เวลาออกราชการก็สูบบุหรี่การิศตราสิงห์โตหมอบ มาอยู่เรือนแพก็ต้องสูบบุหรี่ใบจากเป็นตาแหม่มไทยแท้เต็มตัว"

... ปัญหาที่สามถามท่านว่า "ลูกๆของท่านมีรถยนต์ส่วนตัวใช้ แต่ทำไมท่านเองจึงชอบ โทรนรถราง" ท่านตอบว่าลูกๆของลุงเขามิ่พอเป็นจุฬาราชมนตรี จึงสมควรที่เขามีสิทธิจะนั่ง

รถยนต์ส่วนตัว ส่วนตนเองมีพ่อเป็นชาวนา เป็นการอับอายหรือที่จุฬาราชมนตรีจะโหนรถเมล์ หรือรถราง

ต่อมาเมื่อเกิดการรัฐประหาร รถถึงมาจอดหน้าท่าเนียบ แต่ท่านปรีดีและท่านลงเรือจ้าง ลอยข้ามฟากไปอยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว สองชีวิตอยู่กันในเรือจ้าง มุ่งหน้าเข้าสู่คลองบางหลวง ท่านปรีดีบอกท่านว่า "ขอพรต่อพระอาหล่าสิแซ่ม" ท่านก็ทำตามท่านปรีดีขอร้อง ภายใต้กระสุนปืนที่ยิงกราดจากท่าช้างมายังเรือจ้าง แต่ทั้งสองชีวิตก็ปลอดภัยจนเรือเข้าคลองบางหลวง

วิฤกษ์ระจายเสียงออกอากาศถึงสามคืนติดต่อกันให้ท่านกลับมาเป็นจุฬาราชมนตรีดั้งเดิม โดยทางราชการจะไม่ถือว่าท่านมีความผิดแต่ประการใด แต่ท่านก็ไม่ทอดทิ้งท่านปรีดี ท่านตอบข้าพเจ้าในภายหลังว่า "บุคคลที่ทางราชการจะเลือกเป็นจุฬาราชมนตรีคนใหม่นั้นทำได้ไม่ ยาก แต่การที่จะให้ลงแยกทางเดินกับท่านปรีดีในขณะที่เรามีอยู่กันสองชีวิต มันยากแก่การหักใจเหลือเกิน...."

คอลัมน์เล่าจากลุงโยชน์นี้ ตีพิมพ์เป็นประจำจนถึงปี 2535

3.2.3 ปี 2533 "ทางนำ" ได้จัดให้มีหน้า "In Focus" ขึ้นตีพิมพ์ต่อเนื่องจนถึงปี 2535 โดยมีคำขวัญว่า "ความหลากหลายแห่งอารมณืข่าว" จำนวน 1 คู่ หรือ 4 หน้า ประกอบไปด้วย

- สารคดี
- เจาะลึกเบื้องหลังข่าว
- ปกิณกะชีวิตและปกิณกะคดี
- เนื้อหาเพื่อความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ

การกำเนิดขึ้นของหน้า "In Focus" แม้จะไม่ได้มุ่งความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่ความหลากหลายของเนื้อหา ซึ่งนำแง่มุมที่สะท้อนอารมณื ความรู้สึกของชีวิตผู้คนจากเหตุการณ์

ต่างๆ มาเสนอ แม้จะเป็นด้านเศร้า สังเวช สะเทือนใจ ระคนกับแง่มุมแห่งอารมณ์สุนทรีย์บ้างก็ ตาม ทว่าสิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งสีสันของหนังสือพิมพ์ "ทางนำ" ในยุคนี้ก็ได้ เพราะช่วยให้ผู้อ่านผ่อนคลายจากความเคร่งเครียดในเนื้อหาข่าว หรือบทความซึ่งเสนอในรูปของข้อเท็จจริงแต่เพียงด้านเดียว (Fact) โดยปราศจากการตอบสนองด้านอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความอยากรู้ อยากรูเห็นของมนุษย์

การนำเสนอเรื่องราวความบันเทิงในหน้า In Focus นี้มีเนื้อหาครอบคลุมหลายด้าน อาทิเช่น

1. แวดวงดารา จากการศึกษาได้พบเรื่องของดาราสาวชาวต่างชาติหันมาแต่งกายตามหลักการอิสลามในชุด "ฮิญาบ" (เมษายน 2534) หรือข่าวนักร้องชื่อดังชาวอังกฤษ แคท สตีเวนส์ เข้ารับอิสลาม (ตุลาคม 2534) โดยจะไม่มีการเล่นอในลักษณะชูปิดดารา หรือข่าวลือทำนองอื้อฉาว แต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะการกล่าวถึงเรื่องข่าวลือที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม
2. วงการภาพยนตร์ จากการศึกษาพบเรื่องเกี่ยวกับวงการภาพยนตร์ในแง่ของการแนะนำภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับอิสลาม แนะนำผู้กำกับภาพยนตร์ชาวมุสลิม ภาพสะท้อนสังคมจากภาพยนตร์ เช่น ภาพมุสลิมอินเดียในภาพยนตร์เรื่อง "Salaam Bombay" "ดูเตอร์กผ่านชีวิตจาก Soviet" "ภาพยนตร์อิหร่านหลังการปฏิวัติ" เป็นต้น
3. ดนตรี เรื่องราวเกี่ยวกับดนตรีที่นำเสนอได้แก่การนำชมดนตรีพื้นเมืองอิหร่าน ชีวิตนักดนตรีหนุ่มร็อกชาวมุสลิม วิจารณ์ธุรกิจเทปเพลงที่ใช้จุดแว่วอนทางเพศ (Sex Appeal) ในการวางแผนการตลาด
4. สารคดี มีการนำเสนอสารคดีที่น่าสนใจหลายเรื่อง เช่น สารคดีท่องเที่ยวต่างแดน สารคดีชีวิตเด็กชนบท สารคดีชีวิตชาวเขาเผ่ามุสลิม เป็นต้น

นอกเหนือจากเนื้อหาที่หลากหลายอารมณ์แล้ว ยังพบว่ามีการใช้ภาพประกอบที่สวยงาม คมชัด เพื่อถ่ายทอดความหมายและเรื่องราวแทนตัวอักษรอยู่เป็นจำนวนมาก รวมทั้งการจัดหน้าที่เป็นไปอย่างมีศิลปะ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถช่วยผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินจากหน้า In Focus อย่างเต็มที่

จากข้อมูลที่ค้นพบกล่าวได้ว่าเรื่องราวความบันเทิงในหน้า In Focus นี้เป็นความบันเทิงในเชิงสร้างสรรค์ ไม่เลวดูไร้สนิยม และไม่ขัดกับหลักการอิสลาม เพราะไม่มีการเสนอความบันเทิงในลักษณะข่าวดู อื้อฉาวของบุคคลหรือเน้นความเย้ายวนของสตรีเพศ

5. เรื่องสั้นและบทกวี ที่สืบทอดมาจากยุคก่อนยังคงมีปรากฏอยู่ แต่เรื่องสั้นพบไม่บ่อยนักนานๆ ครั้งจึงจะปรากฏสักเรื่องหนึ่ง ส่วนบทกวีตีพิมพ์ต่อเนื่องและถูกจัดเป็นคอลัมน์ประจำในปี 2533 ถึง ปี2535 ภายใต้ชื่อว่า "คมคำ" กวีที่น่าเสนอในยุคนี้มีลักษณะไม่ต่างจากในยุคแรกทั้งในแง่ของอรรถรส แนวเนื้อหา และจุดมุ่งหมาย แต่สิ่งที่มีความแตกต่างไปบ้างคือ มีผลงานของนักกวีคนเก่งชาวไทยมุสลิมชื่อ "มูฮำหมัด สำเหล็ม" ตีพิมพ์บ่อยครั้ง ซึ่งเป็นคำประพันธ์ที่มีความไพเราะและมีความหมายดียิ่งดังตัวอย่างต่อไปนี้

ขณะที่รอคอยเจ้าออกมาดูโลก

พอไม่ได้คาดหมายอะไร

เกี่ยวกับตัวลูก

เพราะกลัวว่าจะกลายเป็นพันนาการแก่ชีวิตเจ้า

เมื่อเข้มแข็งพอ

เจ้าจะเก็บลูกหินเล่นริมถนน

วิ่งออกไปกลางทุ่งนา

เล่นกับเพื่อนๆ

ท่องเที่ยวไปในส่วนใดใดของโลก

ว่ายน้ำอยู่ริมฝั่งทะเล

หรือจะนั่งเฝ้าบออยู่ในห้องสมุด

ก็สุดแท้แต่ใจของเจ้าเถิดลูกเอ๋ย

แต่พ่อขอร้องเพียงอย่างเดียว

อย่าได้ก่อการเสียหายให้แก่แผ่นดิน

ซึ่งเป็นสมบัติร่วมของมนุษยชาติ

หากเจ้าดีอีวัน

โปรดจำไว้ด้วย

อ้อมแขนของพ่อไม่ยินดีต้อนรับเจ้า

6. กวีฟ้า เช่น แนะนำแหล่งกวีฟ้าทางน้ำ ที่ดำเนินธุรกิจโดยชาวมุสลิม

7. นิทรรศการ มีการรายงานบรรยากาศและสาระจากงานนิทรรศการที่น่าสนใจ เช่น ศิลปหัตถกรรมของชาวเอเชีย

8. บรรยายภาค งานรื่นเริงวันเฉลิมฉลองทางศาสนาของชาวมุสลิม

กล่าวโดยรวมแล้วบทบาทด้านความบันเทิงของหนังสือพิมพ์ "ทางนำ" ในยุคนี้มีความหลากหลายและให้ความผ่อนคลายจิตใจแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ทั้งจากเนื้อหาและความสวยงามของภาพประกอบ ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้บุคลิกของ "ทางนำ" มีความสดใสแตกต่างจากยุคก่อนที่ค่อนข้างเคร่งเครียดกับความเป็นไปของสังคมอย่างมาก

อย่างไรก็ตามแม้เนื้อหาและรูปแบบของความบันเทิงในหนังสือพิมพ์ "ทางนำ" จะเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไปตามยุคสมัย ทว่าสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันและเป็นลักษณะร่วมของหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ยุคคือ การเสนอเนื้อหาเป็นไปในทิศทางสร้างสรรค์ไม่มอมเมาไร้สาระ

7. บทบาทการเป็นสื่อกลางโฆษณา

หนังสือพิมพ์ “ทางนำ” ได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการรับแจ้งโฆษณา เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์อื่นๆ ไป หากแต่สินค้าและบริการเหล่านั้นต้องเป็นสิ่งที่มุสลิมสามารถบริโภค และอุปโภคได้ หรือให้บริการได้โดยไม่ขัดกับหลักการอิสลาม โฆษณาที่ลงประกาศใน “ทางนำ” ไม่ได้มีแต่เฉพาะธุรกิจการค้าของมุสลิมเท่านั้น หากยังมีสินค้าที่มุสลิมไม่ได้เป็นเจ้าของผู้ผลิต ทว่ามีเป้าหมายการตลาดเจาะกลุ่มมุสลิม เนื่องจากได้รับเครื่องหมาย “ฮาลาล” จากสำนักจุฬาราชมนตรี ซึ่งเป็นการรับประกัน แก่มุสลิมว่า สินค้าเหล่านั้นเป็นที่อนุมัติแก่ชาวไทยมุสลิม สินค้าดังกล่าว เช่น ยาสีฟันคอลเกต บะหมี่จายา ซึ่งมีสัญญาโฆษณาเป็นรายปี

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าโฆษณาไม่มากนัก ความสัมพันธ์ของหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” กับการโฆษณาสินค้า มีข้อควรพิจารณา คือ โฆษณาใน “ทางนำ” มีน้อยมาก เมื่อเทียบกับหนังสือพิมพ์กระแสหลักที่มีพื้นที่โฆษณาประมาณ 60 % ในขณะที่หนังสือพิมพ์ “ทางนำ” เมื่อเทียบพื้นที่โฆษณากับเนื้อหาข่าวแล้ว โฆษณามีไม่ถึง 20 % การที่โฆษณาเข้าน้อยเนื่องจาก

1. มีข้อจำกัดเรื่องความถูกต้องสอดคล้องกับหลักการอิสลาม หนังสือพิมพ์ไม่สามารถหาโฆษณาที่ขัดกับหลักการมาลงได้ เช่น เครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับดอกเบี้ย เช่น ธนาคาร บริษัทประกันชีวิต สถานเริงรมย์ บุหรี่ เป็นต้น

2. กิจกรรมหรือธุรกิจของมุสลิมส่วนมากเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ไม่มีงบประมาณสำหรับการโฆษณา ซึ่งมีไม่กี่รายที่สามารถลงประจำต่อเนื่องได้

3. โฆษณาธุรกิจสินค้าของมุสลิมที่ลงใน “ทางนำ” มีลักษณะเป็นการกุศล คือ เจ้าของกิจการไม่ได้มีความมุ่งหมายที่จะโฆษณาสินค้าของตน แต่ต้องการสนับสนุนการดำเนินงานของ “ทางนำ” ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมเพื่อสังคมมุสลิมอย่างหนึ่ง ส่วนใหญ่ที่ลงโฆษณาดังกล่าว เป็นหน้าที่ของมุสลิมที่ต้องให้การช่วยเหลือแก่ผู้ที่ประกอบกิจการไปในหนทางเพื่ออิสลาม ซึ่งบางครั้งจำกัดเรื่องงบประมาณไม่สามารถลงได้ตลอด

จึงกล่าวได้ว่า รายได้จากการโฆษณาไม่ใช่รายได้หลักของ “ทางนำ” เหมือนกับ

หนังสือพิมพ์ต่างๆ ไป ความสัมพันธ์ของผู้ลงโฆษณาที่มีเป้าหมายเพื่อทำการกุศลเป็นหลัก

4. สินค้าที่มุสลิมไม่ได้เป็นเจ้าของ ก็ไม่สามารถลงได้เพราะไม่คุ้มกับการลงทุน เนื่องจากเป็นคนเฉพาะกลุ่ม จะมีแต่สินค้าที่คิดว่าขายได้กับมุสลิมเท่านั้นที่ลง

5. ผู้อ่านควบคุมการลงโฆษณาด้วย เช่น กรณีลงสินค้าหรือสถานบริการที่ขัดกับหลักการอิสลาม ผู้อ่านจะต่อต้าน ทำให้ต้องงดโฆษณานั้นเสีย เช่น กรณีหนังสือพิมพ์ลงโฆษณาร้านอาหารมุสลิมแห่งหนึ่งซึ่งเปิดเป็น 2 ส่วน คือ บริการสไตล์มุสลิม และกับคนทั่วไปซึ่งในส่วนนี้มีการจำหน่ายสุราด้วย

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หนังสือพิมพ์ “ทางนำ” มีโฆษณาไม่มาก ซึ่งทำให้มีรายได้น้อย เมื่อพิจารณาไปที่ตัวหนังสือพิมพ์ “ทางนำ” อาจไม่ได้รับประโยชน์จากการโฆษณาเท่าไรนัก แต่หากพิจารณาอีกด้านหนึ่ง แม้กิจการของมุสลิมที่ลงโฆษณาเพียงเพื่อการกุศลแต่ผู้อ่านก็ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ที่ไม่ขัดกับหลักการอิสลาม ซึ่งก็นับว่า “ทางนำ” ยังพอมีบทบาทด้านการเป็นสื่อในการโฆษณาอยู่บ้าง แม้จะไม่เด่นชัดนัก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย